КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхерча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 33 (4325). ЕРА, 19 март 1970 шу. МАХ 2 КЕП.

ЮБИЛЕЙНИ БIАЬСТАН ЮХЬИГ

Лоаман районашкара дIаийккхача республики ерригa районаш хIинз бIаьстан юхье юв культураш дIаюьш я.

16 марта даннеша хьагойт республике 15 эзар гектара тIа хIамаш дIайийналга.

Цу дакъе ялатаца ялтабобоши культураш 7,4 эзар гектар тIа йийнай.

ХIанзале дукхахча лаьтташка хьалха юв культураш дIайийна баьнаб Грозненски, Наурски, Шаьла, Шелковской районашка.

НАЬСАРХОЙ КХАШКА

Дика пайда ийцаб болх бара аьттув болаш долча деноех Наьсарен района цхьадолда боахаший механизаторашa. КIеэнга лаьтта довсардоддашехьа жохараш, малхан тIехьтоьсар мара юкъ йоацаш кхашка ух «Октябра 40 шу» яхача совхоза трактористаш. Дукха лаьтта аьхад цар укх тIехьарча деношка.

Из болх беча хьалхле шоллагIча отделенерча механизаторашка Барахоев Султанага, Хучиев Заьлмахага, Казбеков IаьлийгA а. Хьалхарча дийнахь (3 марта) цхьанне совгIа гектар лаьтта аьхар цар хIаране (норма 3,2 га). Цу отделене денна итт — пхийтта трактор хул из болх беш.

Шоай бригаде мел бола макха ДТ-ена тIехьа а бийзе вода кхай тIа «Экажевский» совхозера тракторист Альботачиев Идрис а.

35—40 гектара хIара тIоадал дIа ца кхоьлаш бригада юхавагIац из (норма—26).

ТIехь - тIехьагIа сиклуш латт района кхашкара балхаш. Механизаторашa хьалхашка уоттаду керттера декхар — дIадахача шера ца оахаш дита лаьтта сихха аьха дацкха.

М. КАРАЕВ.

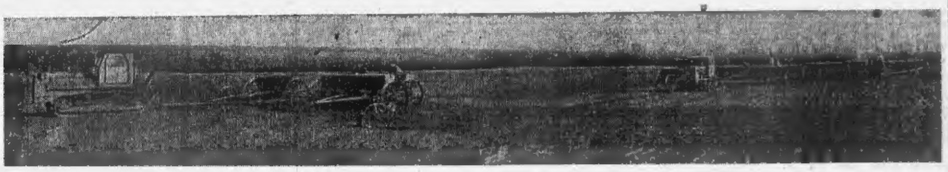

Дика къахьет Грозненски района «Ермоловский» совхоза механизаторийа бIаьсти юкъе юв культураш дIаюьча. ХIанзале бIаьш гектараш тIа дIадийнад горох, кеп. Дика къахьег уж балхаш деча трактористий ий. Сайдулаева, Витиханова, Сулейманова. Смене норма 30 гектар йолча хIара денна 40—45 гектара тIа уж культураш дIаюв цар. Хандаьза беча тIахьожаме хьахьоьх цар уж балхаш тIахдина дека.

СУРТА ТIА: цIераш яхача кхаь трактористa агрегаташ бIаьсти юв культураш дIаюьча.

В. Юшкевича сурт.

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА ПРЕДПРИЯТЕЙ ТОРОНЕХ

Коммунистически партен Советски правительствам хIара денна терко яр бахьан долаш Нохч-ГIалгIайчен промышленность сихха дегIайоагIа, лакхлу цун экономически эффективность, хIара бетт, квартале тIехьхоачашъю паччахьалкхен планаш. Дукхьала укх хьалхарча шин бетта планал совгIа яра а хийца реализаци яьй 7,7 млн. сома маьха продукцена.

Из Iалаьмата дика а чIоагIа вай гIиддугаш а хIама да, хIана аьлча беррига советски наха а санна шоай керттера декхар лерхI вай республикерча къахьегамхоча мехка халгъа боалам дIахо дегIабоалабери пятилетка задани хьаналл хьалха кхоачашъяри.

ХIаьта а белгалдаккха доагIаш да Iалаьмате йоаххийча чурча производственни торонех вай республике бизза пайда эцаш ца хилар. Из дар «Производства резервех пайда эцилга тоалдарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIярахи» дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дуцаш йолча шоай собранешка вай къахьегамхоша кертагIдаьхар.

Хоаш да дIадахача шера тIахьийттача промышленни продукцех 70 процент къахьегама онсарле дегIахра чотах кхийттилга. Цхьабакъда, хIаьта а кIеэнга яц республике цу лоархIамерча хьокхамга диллача план кхоачаш ца еш йола предприятеш. Совах 30 предприяте 1968 шера хиннача лохагIа яр къахьегама онсарле. Къаьстта во латт гIулакхаш Шаьларча шекаран аьшка-бетонни изделеш заводашка, Ермоловски хьун боахамe, мIагош деча комбинатe, кхычахьа. Уж предприятеш тIахьаюсаш хилара керттера бахьан да цига балха ха дукха йоаккхаш хилар, техникех лерттIа пайда ца эцар, кхкхача балхашта механизаци ца яр.

В. И. Ленина дукхаза а белгалдаьхад керда общественни строй котъаккхара эца керттера хьал къахьегама онсарле лакхъяр хилар. Вай беррига ниха, знанеш опыт, промышленноста боахама кадрай, партийни профсоюзни организацей беррига теркам из эггара лоархIамегIа йола декхар кхоачашдара тIабержабе беза. Вай декхар да Нохч-ГIалгIайчен ерригача предприятешка къахьегама онсарле сихха дегIайоалар. Цу гIулакха эггара хьалха де девар да производствана керда техника юкъе йоалара заданеш хоадам болхаш кхоачашъяр, цунах бокъонца пайда эцилга IалашIдар. ХIара участке къахьегам кердача тайпара вIашитIехьбаккхар.

Промышленни продукци арахецилга сихха алеамдаккхара йола керттера резерв я предприятей оборудоване проектни мощносташ карлерзаяр. КIеэнга яц вай республике цу дакъе доккхий тоамаш деха предприятеш. Цхьабакъда, вайна из нийса ца хете а йолаш я из процесс кIаьхъеш, арахеца езачул дикка кIеэнгагIа мара продукци яра ца кецаш йола предприятеш а. Цу дакъе белгалдаьннай я Наьсарера трикотажни фабрика. Укхаза производствана технически кулгалдара боарам лока хилар, техниках лерттIа пайда ца эцар бахьан долаш геттара во латт производственни мощносташ карлерзаяра гIулакх. Кварталагара кварталага кхоачашъяц фабрика планаш, дукхахча маьха продукци я цукна тIайисар, хIаьта паччахьалкхен декхар лакхлуш а латт.

Ейгача промышленноста Министерство декхарийла я керда техникей технологи карлерзае, шоай производственни мощностех пайда эца фабрике коллективана новкъостал де.

Шо-шоай системерча тIехьаюсача предприятешта иштта новкъостал де декхарийла я кхыйола министерстваши ведомстваши а. Цхьаккха а предприяти хила йиш яц республике юбилейни шера тIехьаюсаш. ХIара тIехьаюсача предприяте коллектив ше а декхарийла я ший болх чIоагIа тахка, тIехьаюсилга дIадаккхара накъаш лаха.

Производства экономически эффективность лакхъяра чIоагIа лоархIаме да бедала, материалий, доагора, электроэнерге бокъонца кхомбар. Де девар да хIаман хьурмат дара, вIаминга дар а доккхадар а кхоадара Нохч-ГIалгIайчен беррига къахьегамхой сарцагIбахар. ХIаьта резерваш IалаьмаIе дукха а вай. Де девар да царех хьакъалца пайда эцар. Дукхача предприятей коллективаш юкъенхай В. И. Ленин ваь 100 шу дузача сийна кхоьльча белалахи материалех продукци арахецара лоаттабеча хьовсама. Цу гIулакха юкъе хила еза хIара коллектив. Баьнча юбилей чакхъьнначул тIехьагI а шерра боаржабо беза цу хIаман кхомбара тIехьара деррига халкъа болам.

«Производства резервех пайда эцилга тоалдарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъяроахи» дола КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дуцаш Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятей къахьегамхоша хьагойт 1970 шера йола паччахьалкхен план деррига кхоачашдилла дилача кхоачашъергхиларах шоаш дог тийша хилар. Болхлой собраней решенеш кхоачаш а еш, дукхача промышленни предприятей коллективаш шоай социалистически декхараш кердадах, декхарагIдарш тIа а нийлеш. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна белхлоша лерхI планал совгIа дукхха эзараш сомаш мах бола продукци арахеца, къахьегама онсарле дикка лакхъе, бедален материалийн чIоагIа кхом бе. Ленински юбилея сийна тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдар, производства экономически эффективность дIахо лакхъяр шоай керттера декхар лерхI промышленносте болх бераша.

ЗВЕНЬЕВОЙШ ДАГАБУВЛ

БОКЪОНЦА ЙОЛА ЯХЬ

ЧIоагIа дика хьийтар сона укх деношка «Сердало» газета тIа «Звеньевойш вIаьши дагабувл» яхача рубрикана кIал араьннача ший корреспонденце тIа ноа. Итазова се яхье вех аьнна хезача. Цу гIулакха дукха уйла йир аз. Са а безам ба но яхар хьал а лоацаш цу хьакъехьа шуна дагабала.

* * *

БIАЬСТАН балхаш шерра дIадолалу хо сарга гIорташ латт. Цу гIулакха кийчо нь даьннад тхо: техникен юртбоахама инвентари тоавь дукха да я, хIаьта укх шера дIое лерхIача культурий — хьажкIий, коартолий, гиларгий фу IалашдIальд. Из дикагIца классехи калибровка яьн а да. Керттерча дакъе даь даьннад кийчон балхаш. Бакъда из дац тхо кхы де балхаш доацаш да яхалга. Укх шерара хьувкъам лакхагIа хилийтара хIанзчул тIехьагIа дукха балхаш да дезе бIаьсти ювча культурашта, хIаьта гурахь дийнача ялата поххоркка е ез. Цунга хьежжа хIанз керттера теркам тIабахийта беза гIулакх бIаьсти юв культураш дIаюургйолча лаьтта органически удобренеш яххар да. Цхьабакъда из гIулакх тахангa лерттIа отдавдац колхоза правлене беххах. Растениеводства дакъе керттера культура тха боахаме хьажкIаш яле а, уж юргйолача ца а ехнаш кхийолча культураштa къаьстадаьча лаьтта ехк уж. Из кийса дия аьнна хетт сона.

ХIанз аз дувнарга пятилетка тIехьарча шера хьувкъам кхебара олхоша дечох. Хоаш ма хилла, ра бокиха пайда лу минеральни удобренеш. Цудухьа тукови селиашна кхашка минеральни удобренеш ехк оьла. Бакъда уж балхаш каст-каста юкъьаздина деташ хул — лаьтта тIакхда пхьашинаньа. Дале а кхы ха хуаца ла лоайн уж балхаш массехк дийнахь дац даргда.

Аз кулгалдеча звено деррига лаьтташ хий дехкаш да. Дукха хе я хий дехка система товив цIенахь яьнна. ХIанз кхашка хий дуллаш ла тхо. Цу хьакъехьа я массехк дош ала безам ба са. Дукха ча я хIанзара лаьтта тха звенос леладу. Цудухьа дика дайлад тхона из. Хий лехкаш ца хилча цIалла мегаргдолаш а дацар из. Фуд бахьан? Из да тха лаьтташ тIера ах метр гIоа хьаьйийча жагI уллаш хилар. Из бахьан долаш лаьттица тIоадал атта сацаш: жагIо сиха чудуь хий. Хьувкъам кхебеча йоккха новкъарле я из, къаьстта йоккъал этача хана. Цудухьа тха доглоахилга я лаьтташ хий дехкаш хилар. Цхьа масал доаладерга аз. Тхона доалахарча бригада лаьтташ тхачерал эргаш да. Тха жагI уллача лоабат ул цар лаьтташка. Цудухьа укхьа дийлахача догIах дукхача хила кхочам хул церна, лаьттанара тIоадал хаьнахьа дIаялаш. Из бахьан долаш тха звенос бахьар миссел хьувкъам чубахь цар хIара гектара тIара, лаьтташ хий дехкаш деце а.

ДIайийна культураш дика хьувкъара лоархIаме гIулакх да ялат дIазелехьа лаьттана долгIача тайпера гIулакх дар а. Тха деррига лаьттан ханнахьа заба аьхд да. ХIанз тха дехкар да лаьттанцара тIоадал соцаш мехкаш лахар. Цхьан-цхьа дийнахь даргда уж балхаш.

Массехк дош ала безам ба са дIадахача шера хьажкIаш хиннача лаьттаех. ХьажкIаш дика хиннай тхо. ХIара гектара тIа 48 центнер фуалъаьха хьажкIаш чуийдар. Иштта хьувкъам хиннача кхай тIара гIадамаш миштa хиннa хила деза ховш да. Ялат чуна доладалалехьа хьекхача михо легайар хьажкIаш. ХIаьта уж чуэлача хана дукха гIадамаш дисар кхай тIа, юкхаш йисарал совгIа. ХIанз ялат дIадера я, хIаьта дIадийнар хьатIадзалаш ялата чIоагIа новкъа ла уж. Цудухьа оаха лаьрхIад перовой культиваторах макха ераш санча йола цергаш а ехха хьажкIаш хиннача кхай тIа культиваци е. Иштта хьагульергья оаха кхай тIа юхе йиса юкхаш, гIадамаш.

Лоацца эрга аз дIадахача шера хьажкIаш иштта дика хьувкъам тхоай миштa вIашагIехьдаьлар. Республике кхоьлагIа моттиг яьккхар тхо звенос. Хьалха мел дийнаяча совгIа, доккха новкъостал хилар оцар дIадаккхара оаха балха юкъе доладаьча кердача гIулакхах. ХьажкIий мугIарашта юкъе культиваци еча хана мугIарашта юкъера оасар теда а тедаш дIайодаь культиватор хьалха, хIаьта мугIарашцина оасар тусар. Цун чIоа а нь оаха лаьрхIар: культиватора хIара нелах дихьен-сихьен боал боахаргболш отвалочкаш йохка. Из геттара дика хилар. Йовкъашкара оасар тедара совгIа мугIарашца хьатIадала доладенначоа лаьтти тIа а хьокхар но. Из бахьан долаш хьатIадала доладенна оасар а хIалакхулар, е хьатIадала гIехьадусар.

Укх шера а доккха декхар латт тхона хьалхашка. ХIара гектара тIа 41 центнер хьажкIаш кхоа декхараш тIайийцад оаха. Денна дош кхоачашдара доккха цоакъостал хурга укх шера аккордно-премиальни хьисапе алапи тела доладерах а. ХIара механизатора къахьегамцара безам совбаргба, хIана аьлча хьийгача кьия хьахиницачунга хьежжа хурга цана шу чаккдоалаш луш йола алапи. Цул совгIа цу гIулакхо аьттув хулийтаргба хIаране коллективнам санна йола оамал кхее.

Аз доккха де йиш йолаш гIулакх лоархI Наьсарен района «Экажевский» совхоза звеньевой йолча Итазов Берса се социалистически яхье вехар. Хов сона — цунна къовсвала хала хурга. Хьанна хьи хIара гектара тIара 50 центнер хьажкIаш кхее атта дацалга?! Дале а нук тIахьехам хьатIаэш аз. ХIаьта сона лов Итазов опыт йовза а, хIаьта Итазовна сай опыт йовзийта а. Цох бокха пайда хурга оаха беча балха, денна дош кхоачашдара. ТIаккха мара хургаш цох бокъала йола социалистически яхь.

И. ГОРДИЕНКО,
Сунжески района «Коммунизма никъ» колхоза звеньевой.

ДОШ—АЬННАЧА

Керда Iадаьча Iаьсанта дика гIулакх де ховш ба тха фермера Абуязилновгiар. Юбилейни шу доладелча дени цхьанна тIерадаьннадац цар леладеча 164 Iахаш. ХIаьта хIара денна план 500 грамм йолча, юкъера лаьрхIача 1100 грамм дулх тIаьхет.

Барттайна бу болх № 2 йолча Ф. Наурцова кулгалдеча шурийтоварни ферми коллективе а. Февраль бетта план 112 килограмм йолча хIара IаттагIара юкъера лаьрхIача 161 килограмм шура аьнинхай цига. ХIаьта ферма планал совгIа аьнинха шура 8120 килограмм хилар.

Ленински къахьегама вахте а этте шоаш укх шера тIайийца лоакха декхараш хьанал хьалха кхоачашде гIерташ ба тха ферма къахьегамхой.

А. АХМЕДОВ.
Шелковской района «Коминтерн» колхоза хьайбаши хьахкарчи лелаеча цеха начальник.

Кхомбар—хIаране декхар

МАШИННАЬКЪАХОЙ ДАГАБУВЛ

ТIагIерттан цIенен къахьегаш даьхача толамех дацар цу собраненахь хинна къамаьл, № 3 йолча машиннаькъа машинни станце (ПМС-3) коллектив доккхал де йиш йолаш хIамаш дала а. Совхк къахьегама хьоккхамаш лаккдарах КъилбаседехКавказска машиннаькъа управлене кара кара тела ЦIе байрахи а хIаьта къитта КПСС Гудермесски горкомен горисполкомен кара тела ЦIе байрахи а сийлай ПМС-3 коллективана. Лаккха шоаш дIайолаяь темпаш лоххьалийтан машиннаькъахоша укх шера а. Аллха Гудермески машиннаькъа уле ткъо километр совгIа машиннийчъ Iобиллаь къа бетонни шпалаш тIа, январи феврали беттай планаш тIехкхоачашъяьй. ПМС-3 коллектив доккхал де йиш йолаш а дезача хен — В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна ше даьхача толамех.

Предприяте начальника Р. Ф. Петрихина Iодийшача КПСС ЦК, Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК «Халкъа боахаме производства резервех пайда дикагIа эцарех экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» письмо ладувгIача хана машиннаькъахоша пшыра кхетадора, къахьегама онсарле дIахо лакхъяра, производства эффективность шоай гIулакха данзе диса хIамаш хIанз а дукха хилар. Доккладчик письмо Iодийша ма даьлланиг дагабуьлла бехьар гулбенкараш.

Къамаьл де эттара хьалла доша йийчар партийни организаце секретара А. В. Петрова.

— КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо тIа белгалдаьхад, — аьлар цо, — вай халкъа боахама керттера декхараш. Цу тIа бокъонца хьагучадаьхад машиннаькъа транспорте а долаш дола кхоачамбоацараш карара дувлийтарани. Уж кIеэнга дац вай коллективе а. Бакълар къайла сендукха ккухьаргда: кIеэнга мах бу вай балха хаьв, хьурмат ца деш лелаю оборудовани инструменти. Вай декхар да цу письмона гIулакхаша жоп далар дукха вовй кхоачамбоацараш таккар, пайда эцарза йиса, шортта йолаш йола резерваш хьагучаккхар.

— Нагахь санча гIишлой материалийн запасной батхаллийн хьурмат деш хилча, предприятена эзараш сомаш ахча кхоада а цу тайпара производства рентабельность лакхъе а йиш хургьяр, йоах бала заведующе А. Г. Синякова. — Масала, вай пайда ийн шпалашта кIалъехкача дехчаех, хIаьта нагахь санна вай уж гIулакхага дIаухийтаре, совнагIа мах тела ца безаш болхлой йоагIа хIаманица IалаIбе йиш хургьяр вайга. Цу кхоачамбоацарен резервахь да письмо тIа дувшар а.

ХIаьта авторазни механика Н. Коротковна дагадоаллар доцача гIулакха доадеш дола доагор да — Во доал ду вай производствана, — йоах цо, — кепига хим бац вай, хIаьта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо тIа дукхьал хьаьннад: граммах тоннаш хул, капигех — сомаш. Хьадда цхьа масал доаладерга аз. ХIанз а къонерча способагIа чудует вай доагор автомашинаштен механизмаштен, хIаьта маьхера доагор лаьтта Iоух, гобаькха Iомехк. Из а я вай резервех цаI.

ЧIоагIа йiаьхьелар машиннаькъахой собраи, уж вIашн дага бувлар, производство товира, ленински юбилейна къахьегама дикача совгIатацца накъаьхара фу де деза йоккар.

Собрани чакхйоаллаш цига дакъа лаьцараша массава раьза а волаш сонам бир: «Халкъа боахаме производства резервах пайда дикагIа эцарен экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо деррген ма даррен къоабалде, дIахорча, гIулакхаште кулгалдара хьехам лоархIаш тIаьна а кхоачашде а.

Машиннаькъахоша шоаш тIайийча декхараша лаьрхIаш: наькъа решетка хьаййоаккхача хана шпалаш тIа аллийсача жегIах кхы тIа а решеткаш а йоккхаш капитальни ремонт еча пайда эцара чотах ер шу чаккдалелаьа 1320 сом кходе. Хьувах, распорках, шпалех, хьакъестача хьувах хьурматдеш дикагIен пайда эцара наькъаца 400 сом кходеш. Шпалашта юкъеехкача 500 сома маьха йолча дахчаех шозлагIа пайда эц. Доагорах, машиндаьттаех пайда дикагIа эцара тIаерзаьь мероприятеш кийчъяьй. ХьалххагIе а даьча лоархIамегIа, уж кхоачашъяро паччахьалкхена 700 сом гарга ахча кходерга. Паччахьалкхена ахча кхоадергдола дахьалкха оагIув а теркалъяьй машиннаькъахоша. ХьалагIа ПМС-3 ши бола бар — къакъа техникен къакъе инженерен. Цара хIарана алапи эцар, шинне а беш бола болх цаI болдашехьа а. ХIана цу шинне когаметта бола беш цаI хургва. ХIаьта цунах боала пайда — паччахьалкхена кходаь 494 сом ахча. Кхы а яр дIалзаь шека йоацаш дикка пайда лургбоаш йола мероприятеш. Машиннаькъахоша эггара хьалхара итогаш е лаьрхIад 20 апреле — Ильич ваь 100 шу дузаш.

КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленума решенешта жоп а луш, № 3 йолча машиннаькъа машинни станце машиннаькъахоша доаламболлаш хьакхайкаду:

— Кхы а чIоагIагIа бехктокхаш хеташ къахьегаргда социалистически Даьхен хIама тоалдара, цун чIоагIбара, рузкъаш дебадара.

М. ДЖАМАЛОВ.

Массава а раьза волаш хьаллаьцар

Укх деношка Нохч-ГIалгIай мебельно-хьун хIамаш еча «Терек» яхача фирма шоллагIча филиала болхлой собрани хилар. Цига вIашагIкхийттача болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха дийнара» халкъа боахама производства резервех дикагIа пайда эцарех экономе режим чIоагIъяра хьакъехьара «КПСС ЦК, СССР-а Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмох.

Цу письмох лаьца доклад йир «Терек» фирма партокома секретара Федюкин Николай Ивановича. Материалаш кхояра, производства экономически эффективность лакхъяра чакх а яьхай, хIанз чакхйоахаш е а дукха мероприятеш. Дукха ха йоашаш АРТ-626 яха букьбетта гIандаш деча цехе дIа а оттаьь бола бе йолаллийтар керда сушильни кабина Из мероприяти цахькаккхар бахьан долаш дикка лакхъелир производства экономически эффективность, къахьегама онсарле, арахецача продукце дикал. Цул совгIа хьалха итташ болча наха ший сменагIа беш хинна болх хIанз цхьан сменагIа вIашхIехьдоал, аьлар цо.

Дукха ха йоашаш фабрике кхаьчай шиъ фрезерни шлифовальни станок. Цу мероприяте а шлифовальщикаш цхьан сменах болх бергбола гIулакх вIашхIехьдовккхаргда. Цо паччахьалкхена шера эзараш сомаш пайда бергба. Фабрика болх беш мел йола бригадаш хозрасчетах болх бе йолаеннай. ХIара бетта итогаш ю экономи ира тIехьа цар деча балхий. Хьалхара моттиг яьккхача бригадашта премена ахча хьежаду. Цхьан совбуял болхлой материальни безам, лакхлу производства экономически эффективность.

Письмо дуцача къамаьл дир столярни цеха отделочника ноа Пашаева. Цо дуаш балха ха зехьа йоасар хиларах лаьца. Ментбетта хьалхарча декадах 1300 шера букьбетта гIанд лаьцан тха бригадое. Уж IалаьIмита кIеэнгаза. ХIанзд из иштта? Керттера бахьан да резервех бизза пайда эцаш ца хилар, ханнахьа хьахкхачаш гIандаш хьадена эша материалаш, болх ца беш латташ дукха ха зехьа йоаю. Цул совгIа хIара дийнахь делкъийга кхаччалца бригадерча шийн сага бола бац, спецшура хьаэца баха хул уж. Из болх а кхача бесса вIашIехьбаккха беза.

— Тха цехе бола ритмично дIа ца бохийташ дола дукха кхоачамбоацараш нийслу, — аьлар шоллагIча цеха шлифовальщика ноа Морозоваc. Цехе дом хул. йIайха я. цхьабакъда вентиляциянна, из бахьан долаш къахьегама онсарле хила езачул лохагIа я. ДукхагIйолча хана гIандашка дIаяхийта хьаена материалаш тIаьла хул, уж дIаяхийтача брак йолаш хурга хьаду гIандаш из де йиш йоацаш чоаш мазий. Цудухьа уж йокъайллацa чоежа лелаш хул тхо, эзараш сахьаташ балха ха йовш зехьа.

ТIайийца социалистически декхараш малагIаш дIадоазийташ болхлошта, кхаш дуаш станочника Устарханова.

Къамаьл де трибуне тIа раьннача фабрика воккхагIволча инженера ноа Шинкаренкос аьлар: «ХIанз тIехьа материалаш, бахьа ха йоагIача хьисапе кхое Iенадан вай». Арахецача продукце дикал лакхъяра, дIайолаш материалаш кIеэнгагIа йовргйолаш гIулакх дара сихха дIа а оттаьь бола бе дIайолаяйийта еза йIайхаш пресс, гIоаде деза шлифовальни цехера вентиляци ира гIулакх. Каст-каста моттигаш нийслу болхлой балха тIехьабуеш а балхара ханал хьалха дIаухаш. Цу гIулакхашца вIенхаштта кьовсам лоаттабе безилга белгалдаьккхар цо.

Собране дакъа лоацаш хиннараша массава раьза а волаш тIайийцар КПСС ЦК, СССР-а министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо. Белгалдаьха кхоачамбоацараш сихха дIа а даха, болх тоабе решени тIайийцар собране.

Б. КОСТОЕВ.

СОВЕТСКО-КАМБОДЖИЙСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

16 марта Кремле дIахо йир СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателя Н. В. Подгорненен СССР Министрий Совета Председателя А. Н. Косыгинни а Камбоджа паччахьалкхейна кертера лаьтта принца Нородом Сианука а юкъера переговораш.

Дагабаьраш гучахьа дуцачен доттагIален хьалашка чакхьенна беседаш йолча хана советски-камбоджийски паччахьалкхений дайтелане лаьцар СССР-ан Камбоджанен юкъера гIулакхаш дIахо дегIадоалаяра лешаш. дIаюха дагабаьлар дунен халкъашта юкъерчa дукхача проблемех лоашта хетачох.

ОагIонаша белгалдаьккхар, Индокитаерен ерригача Къулбе-Малхбоален Азерен хьал кхокхадалара кертера бахьан американски империалисташа Вьетнаме агрессен лоаттаяр. США-с Лаосе геруа низаца интервенции йолаяр. американски сайгонски бIуво Камбоджаца дукхьала провокацеш леланр, цун нейтралитет телхаяр долга. Хьакхайкадьа Вьетнамера США агресси Лаосера цар интервенции соцаяро. США-с а цун ишьоагIонхоша а Камбоджа хьакъехьа провокацеш лелаяра политика вIашкахо а ерригача паччахьалкхенаша цун нейтралитетен территориальни бIарччален сий даро а Индокитае маттар юкаоттабаргех евонгача Къулба-Малхбоален Азера хьал тоадарен кхоачаверхиларах шоаш чIоагIа дог тийша хилар.

Советски правительства цIаькха а бакъдир Камбоджа нейтралитетей хIанзарча доазонашка гIоллархчa цун территориальни бIарччален це сий леш хилар. дIакхайкадар, шийн къаман лидера Самдек Нородом Сианука кулгалдеш йолча Камбоджага империалистически провокацешта цун гIулакхашта юкъергIертарашта дукъал, нейтралитет лоаттаяр а цун территоре бIарччали суверенитети Iалашъяр а дукъа лоаттабеча къовсаме Советски Союза оагIонгахьара дIахо а масса тайпарча гIонга доглаха йиш хилар.

Раьза хинна белгалдаьккхар, машарах лахарен доттагIален принципий ларда тIа латташ къадоагIа Советски Союзан Камбоджанен юкъера гIулакхаш политически, экономически, культурни, кхыча доакъошка тоалме дегIаукхаш хилар. ОагIонаша барт вIашагIехьбаккхар цхьана леладу советско-камбоджийски гIулакхаш дIахо шерлаоа тIаерзаь хьалда мероприятеш хиячьелга СССР-ен Камбоджан йоагI-йоагIача ведомствашта тIадиллара.

СОВЕТСКО-ВЕНГЕРСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

17 марта Кремле чакхъьйлар дийна а мехки юкъе доттагIа тIехь цхьана лелаву гIулакхаш дIахо дегIадоаладара дешеях лаьца еш хинна советско-венгерски переговораш. Дег тIарча безама, новкъостарха долча хьалашка хилар переговораш.

СССР Министрий Совета Председателя А. Н. Косыгинен Венгерски революционни болхлой-ахархой правительства Председателя Ене Фокен хьанкхайкадир, шоашта хетараш дувцаш дIа-юха дагабовлара переговораш йолча тана хьекхийнача результаташтеи шоаш раьза хилар.

(ТАСС).

Новкъостий Л. И. БРЕЖНЕВИ Е. ФОКИ вIашагIкхетар

ДоттагIала визитагIа вена Москве йолча ВОРП ЦК Политбюро членаца, Венгерски революционни болхлой-ахархой правительства Председателица ноа. Ене Фокаца 17 марта вIашагIкхетар хилар КПСС ЦК Генеральни секретара ноа. Л. И. Брежнева.

Венгрихоа доттагIа долча хьалашка чакхъьенна беседа хилар новкъостийта Л. И. Брежнева Е. Фокаи юкъе.

КЪОВСАМЕИ КОТАЛОНИЙИ ШЕРАШ

И. АЛМАЗОВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

В. И. Ленина цӀерацеи гӀулакхашцеи юкъаехна я адамлен хаьарера бӀарча революционни зама. Ленина кхьачча Коммунистически парте кулгалца помещикийн капиталистийн Ӏаьдал вай мехкара дӀадаьккхад болхлошен ахархошен, тӀерахкессах эксплуататоршна гӀалоаттадаь Ӏазап, Ӏаьдал шоай бе делла.

«Октябрьски революцеи социализм хьалъярси сома а даьха исторически творчествана гӀовттадир хьалха тӀехьадаса кхина халкъаш, хӀаьта цӀенденна фу хьада лаьттан тӀара дӀадоалача кхьача хиина, цецех кхьадараш ша дийн а дар. Социализм хьалъеча шкъаргӀа шоай пачхьалкхе кхьачей царга, цар дӀадаьккхад экономически культурни гӀулакхашта шоаш тӀехьадисар, боахамни культурни лакхагӀча, социалистически формаех кхийнад уж» (КПСС ЦК Тезисаш).

Пролетарски революци котъяларо оалангара эргало вай ... рача классови къовсамаш хьалашка Советски Ӏаьдал оттадари чӀоагӀдари духьа летача нохч - гӀалгӀай халкъа историческа кхелашка. Грозненски пролетариатан нохч-гӀалгӀашка а казанех а болча къечарнех духьала латташ яр кхьана вӀашагӀкхайтта хиина, терски казакий бӀун атаман Караулови нохчий миллионер Чермоеви верте лаьтта казакийн горскии контрреволюци. Нохч - ГӀалгӀайче Советски Россех дӀакъостае гӀертар контрреволюционни элементаш, доал даш шейхаши моллаши а болаш, турецца оагӀув а болаш йоль ше къаьстта республика хьергъа яхам нах-Ӏеха а бен.

Контрреволюцена духьала турпал къовсам вӀашагӀболлара партие ленински Центральни Комитето цӀий тешаме къонгаш Г. К. Орджоникидзеи, С. М. Кирови бахкийтар. Мар кулгалца, революце майрача бӀухоша — Н. Ф. Гикалос, А. Шериповс, ГӀ. Ахриевс, А. Дьякова, С. Дулаева хьинаре дакъа лоцаш хьалий Советаш, лоамарошкеи казакашкеи дола къе адамаш гӀеттадаьд революце моастагӀашца лира къовсам лоттабаре. Контрреволюци тоӀаяра город Грозне хьожайир. ТӀема - революционни Советан Ӏаьдал юхаоттадаь йола революционни матросийн салтийн отрядаш. 1918 шера февраль-март бетташка Советски Ӏаьдал хьакхайкадаь йола Тийрка йистерча халкъий съездаш гӀайир.

Цхьабакъда, контрреволюционни элементашта лоацуш дацар из, гера Ӏодиллацар цар. Меньшевика Бичераховa кулгалца Советски Ӏаьдала духьалара чехеж гӀоттайир, тобир пролетарски центра — город Грозне. 100 дийнахь тӀом лаьттар город лораеш хинарашна, хӀаьта бичераховски бандаш хӀалакъеш из чакх а баьлар. Цул тӀехьагӀа цара кӀеорта ха лаьшача гӀолл тӀайоллайла мирел а дорхагӀа йола деникински бандаш.

Контрреволюцена духьала къовсам вӀашагӀдабаккхара, Нохч-ГӀалгӀай чура меттел, ерригача Къилбаседа Кавказера а деррига революционни цӀийш вӀашагӀтохара хоадамболлаш дола гӀулакхаш чаккхдаха дийзар. Парте Кавказски красной комитето кхьа решенеглар вӀашагӀтехар партизански отрядаш повстанчески группаш. Эггара хьалхара тӀом болалуше цар йохайир ... эзар кӀайгвардейцах лаьтта отряд. Гаргакхоачаш латтар Шеча Эскара регулярни доакъош. 1920 шера март бутта город Грозне цхьана наступлени йолайир советски ХI-ча эскара доакъошей повстанчески бӀунаш. 1920 шера 17 марта мукъаьаккхар город, хӀаьта март бутт боаш Нохч - ГӀалгӀайчен ерригa территори кӀайгвардейнех ӀоцӀен а я, Советски Ӏаьдал хоадамболлаш юхаоттадир.

Дукха ха ялалехьа хьайир Нохчийн ГӀалгӀайн автономни областаш. Цул тӀехьагӀа уж вӀашагӀа а теха, 1936 шера 5 декабре кхьайир Нохч - ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика — боьхлойн ахархойн пачхьалкхе. Республике эггара лакхера пачхьалкхен орган я халкъо херж ший дикагӀа бола 149 воӀн йоӀн юкъе боагӀаш йола Лаккхехьара Совет. Моттигашка Ӏаьдала органаш я херджа 8905 депутат юкъе а волаш йола къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкай Советаш.

Къахьегача халкъа майрача къоингий кийца дакккхад Советски Ӏаьдал Нохч - ГӀалгӀайчена. Революционни отрядий мутӀаре а лтта майра лийтаб эрсий, нохчий, гӀалгӀай, хӀирий, черсий, Къилбседа Кавказе дахача кхыча халкъех бола нах. 1920 шера 17 ноябре Тийрка йистерча халкъий съезде Горски автономни Советски Социалистически Республика хьаккхайкаеш Г. К. Орджоникидзе аьлар: «...Ше Росси шоана совгӀат луш яц, новкъостий. Ишта хила доагӀаш дола хӀама лоархӀ цо укх ахтах... Россера самодержави тӀера кхессаи контрреволюци тоӀаьи бола эрсий болхлойн ахархойн лоамаи наьха доттагӀийн вежарийн ба. Россерча болхлошцарен ахархошцарен цхьоагӀо чӀоагӀьий юкъера гӀулакх бахьан долаш лоаттабьеча къовсаме эрсий а лоамаи наьха а дикагӀа болча кхонагаш укказа Ӏохаархайтача цӀийца». Халкъий сийлахь - боккха доттагӀал кхьа а хиннад чӀогӀ а дениах интервенташцеи кӀайгвардейцашцеи лаьттача тӀемашка, граждански тӀема яллина юкъе. Из, деррига тохамех чакх а даьнна, революце моастагӀашцара къовсам коталонца чаккхбаккхара ниа бола хьаст, эксплуататораш, помещикаш, капиталисташ боацаш йола керда общество толаме хьалъяра Советски Ӏаьдала ког гӀортолга я.

Советски Ӏаьдало Нохч - ГӀалгӀайчен къахьегамхой мукъабаьккхаб эксплуататораша тӀалоаттадаьча къизача Ӏазапах, общественни политически вахара дерригача доакъошкара дӀадаькхад къамашта юкъе нийсхо ца дийар, республика экономически, политически, культурни дегӀайро яа эша хьалаш вӀаштӀехьадахад.

Революци кхалехьарча ерригача Нохч - ГӀалгӀайчене 1200 эзар тонн мехкадаьтта доаккхар, Ӏаьлмате эсала техника чулатташ, перттера доал англиски, французски, бельгийски буржуазега а долаш 44 фабрично - заводской предприятеи яр, болх беш хинна болхлой класс лоархӀалуш хилларш ерригаш 20 эзар гаргга саг мара вацар.

Во кул дар юрта хинар, дукхагӀа дола лаьттанш бӀалькӀча наьха доалахьа дар, хӀаьта мутӀарерча ахархоех волча хӀара маӀача сава декъаш хинна лаьтта гектара хоалагӀа дакъа а дацар.

Культура яцар. Йоазув - дешар хоаш нагахьа саг вацар пачхьалкхе Россе тӀехьабисача юстарча мехка. Бахача нахах эзар сага юкъе йоазув - дешар хоаш верригаш а а 9 саг мара вацар. 250 маьнги чулатташ хиннача 4 больнице болх беш 19 лори юкъерча медицински персоналах 25 болхлой вар, шерра дӀадаьржа дар дӀа-юха дувла дуккха лазараш. Бахача нахах дуккхагӀчар шоашта дарба дайтар хьекъача нахагех киловзалаш лелаеча кхычаргех.

Эксплуататораш дӀабахара, социалистически общество хьалъяра Нохч - ГӀалгӀай халкъа доккха новкъостал даьд Сийлахь - воккхача Ленина, Коммунистически парте, Советски правительство, эрсий пролетариато. Оалангера дена хувцаденнад республика сибат. Тахана Нохч - ГӀалгӀайче йоккха социалистически индустрии дукхача доакъоех латта совхозно - колхозни производствои, школай, техникумий, вузий, медицински учреждений, театрий, клубий, библиотекий, Ӏилма - тохкама институтий шерра сеть а йолаш йола республика я.

ХӀанзарча толашагӀа йолча оборудованеца кийчъяь 159 йоккха промышленни предприятий я республике болх беш. Хьехинна керда городаш — Гудермес, МалгӀабек, Назрань, Аргун, болхлой поселкаш — Горагорск, Карабулак, Новогрозненски. 7-азачул дукхагӀа хиниаб хӀанз республике мел бахача нахах 40 процентага дӀакхоачаш бола болхлой.

Хьахинна промышленность керда доакъош — газови, химически. 1913 шерацa нийсбича промышленни производствоа боарам 60-аза лакхбениаб, хӀаьта йоккхача промышленносте — 75-аза, хьаллоаха мехкдаьтта 15-аза хӀана хиннадаи хьна дукхагӀа хиниад, дуккха а дукхагӀа арахец машиностроене, кхичан промышленноста продукции, хьаеш йола электроэнерги 1928 шерацa нийсъича 71 дукхагӀа хиннад. Промышленни продукце цхьадола тайнаш доазол дехьарча дукхача мехкашка кхухьийташ а дуцен халкъашта юкъерча рынке дика къуаслуш а да.

Республике болх беш ва лакхерен юкъерси образовани йолаш вола 25 эзар, специалист, 550 Ӏилман болхло, 125 доктори Ӏилмай кандидати.

Нохч - ГӀалгӀайчен сий лакха лоаттаду Социалистически Къахьегама Турпалаша Олейникова, Пугачева, Летковскаяс, Клепова, мастераша Хамурзиева, Гусева, Чертова, Кулигина, кхычар.

Грознера мехкадьттахой школа вай мехка меттел дерригача дунен тӀа а гӀоръьниарех цаӀ я. Дунен тӀарча дукхача пачхьалкхенешка болх беш ба грозненцаш— ОАР-е, Пакистане, Инде, европейски мехкашка.

Къулбехьарча контрреволюцена духьала гера кара а яйца къовсам лоаттабеча дакъа лацарахи мехкдьатта промышленность юхаметтаоттаярахи 1924 шера эггара хьалхара Шеча Байракха орден елар грозненски пролетариата, хӀаьта пятилетка шин шерех ах шерех кхоачашьярах 1931 шера Ленина орден елар Грозне мехкдаьтта промышленноста.

Сийлахь - боккха Дай-мехка тӀом лаьттача шерашка Советски Эскара цахаддаш доагори машиндаьтташи лоаттадора грозненски мехкдаьттахоша. Советски Эскара мутӀарашка вӀаши оагӀув а болаш фашисташта духьала къовсам лоаттабаьб Нохч - ГӀалгӀай чу дахача 60 къамах болча наха. Цаьрех 35 сага Советски Союза Турпала цӀи еннай, вӀаьрнешта — Советски Союза орденаши медалаши.

ТолашагӀа йолча техникаш кийчъяь, тӀехдика товар арахеца социалистически производство а хинна дӀаэттай юрта боахам. 52 колхозен 55 совхозен болх беш 10 эзар трактор, 1000 комбайн, итташ эзараш кхыйола техника я. Дукха хиннад колхозашеи совхозашеи дӀадуаш дола лаьтташ, кий декха лаьтташ. Механизаци, агротехника, зоотехнически Ӏилма къахьегама толашагӀа йола методаш юкъехьхьаро новкъоста ду хлаташ, комсаш, сом, бьцададараш чӀоагӀа хьувкъьадара. Юрта боахаме даьха толамаш бахьан долаш хьалха латтача эзарнешта Советски Союза орденаши медалаш еннай, хӀаьта къаьстта дика къахьегарца белгалбьаннараштa Социалистически Къахьегама Турпала цӀи еннай — Кагерманова, Барахсеваца, Муслиеваца, кхычарна.

Куц хувцаденнад юртий: хьалъеш лаьтт культура Дворецаш, клубаш, школаш, больницаш, театраш, библиотекаш, городера дараш санна водопровод, электроосвещени, газ, кхыйола паргӀатонаш а чуйолаш дола чуӀе цӀенош.

Массане а йоазув-дешар хоаш вола республика а хиина дӀаэттай Нохч - ГӀалгӀайче Советски Ӏаьдал латтача шерашка, 464 общеобразовательни, 89 болх беча юртарчен кагирхой школашка болх беш 11 эзар совгӀа хьехархо а дешаш 250 эзар совгӀа дешархо а ва. Лакхерчен юкъерча специальни дешара заведенешка дешаш 27 эзар саг ва, мар чура хӀаро шера арабовл 5 эзар специалист, Ӏилма - тохкама институташкеи вузашкеи болх беш ва 1800 совгӀа Ӏилман болхло.

Кхалнах бокъонца лоалара бехаран дарна тешшаме социальни нийсхо оттаяран дола тешал дай цар общественни пачхахьалкхени гӀулакхашта юкъе дакъа лацар. 69 кхалсаг я СССР, РСФСР, Нохч-ГӀалгӀай АССР депутаташ болаш, къахьегамхой депутатий моттигарча Советий депутаталла хержай 4092 кхалсаг, эзараш кхалнах ба хьехархой, лораш, промышленни юрта боахамен производство специалисташ болаш. ХӀара шера шерлу берий учреждений сеть, итташ эзараш бераш интернаташкеи берий учрежденешкеи кхедешла.

Толаме дегӀаяк бахача наха медицински гӀулакх делга. Республике болх беш я 206 медицински учреждени, цига къахьегаш 1418 лор я юкъерча медицински персоналах 4923 саг а волаш. Республикански санаторешкеи салоӀача цӀеношкеи шоай унахӀено тоеш ба эзараш къахьегамхой.

Шерлуш лаьтт культура учреждений сеть. Театрий сценаш тӀа уттаь эрсийн дунени классикий, нохч - гӀалгӀай драматургий произведенеш. Аралуш цкъара тираж 200 эзар экземпляр а йолаш дола 18 республикански моттигерен газет.

ЛархӀа а боагӀаш дика лоархӀаш ба моттигера писателаши поэташи — Бадуев, Базоркин, Мамакаев, Музаев, Яндиев, кхыбараш. ЧӀоагӀа дегӀаенай халкъа илланчарахой, хелхархой, музыкантий — Эсамбаева, Димаева, Хамкоева, кхычар творчество. Шерра дегӀаенай радиовещани, телевидени.

Партен правительстван бе боагӀача тайпара чих баьб болхлоша колхозхоша, специалисташа шоай сп на кхолеш хьийгача кхин. 1965 шера 13 декабре Ленина орден елар республикана. Социалистически экономикан культурен дегӀайоалара гӀулакха доккхий хӀамаш карагӀдаларах Сийлахь-йоккхеча Октябрьски Социалистически революце 50 шу дизар белгал доаккхаш 1967 шера октябре КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракх елар Нохч - ГӀалгӀай АССР-а.

* * *

Йоккхий халонаш ла йийзай советски Нохч - ГӀалгӀайчени халкъий, дукха цӀий Ӏодахийтад цар классови моастагӀашца лоаттабаш къовсаме, шоашта дезача дукххача хӀамаех даьннад уж керда общество котъяккхар духьа. Цхьабакъда, кулухьа езагӀен дог гӀоздоаккхаш я уж коталонаш а даьха толамаш я. Доккхий дика хӀамаш кхы а дуккха карегӀдуьлара вай дегаш уравттаду цар. Укх шера республика къахьегамхоша шоай деррига низаш тӀадерзадаьд парте XXIII-ча съезда, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш). Пленума, СССР Лакхехьарча Совета VII-ча сессе решенеш практически кхоачашъяра, пачхьалкхен планови заданеши В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдаккхара тӀайийо социалистически декхараши толаме кхоачашдара.

8-гӀа пятилетка чаккхйоалача 1970 шера доккхий декхараш латт промышленноста хьалхашка. 19 миллион тонн мехкдаьтта даккха дезаш ба вай мехкдаьттахой. Республика Министрий Совета промышленноста предприятеша 7,6 процент дукхагӀа арахеца еза промышленни продукци; товарооборот 6,7 процент лакхъяла еза, 1969 шерарчул 15 процент дукхагӀа чуӀе цӀенош эксплуатаце дӀадала, 16,9 процент дукхагӀа бытовой гӀулакхаш де деза вай. Шоай болх дикка тоабе беза 1969 шера гӀишлошъяра балхий план хоачашъелта Ӏалаш ца даьча гӀишлошъяра организацеша.

Вай планаш кхоачашъяра лоархӀаме я предприятеш планировани экономически стимулировани кердача система тӀа яхара хьакъехьа парте ЦК-ас яь решенеш, Ӏилма - технически прогресс сихъяра, боахам доал доацаш лелабарца, средстваши материалаши зехьа йоаярца, къом боацаши хьурмат ца дешы лелаярна, къахьегама дисциплина чӀоагӀъяр, общественни социалистически доалахье лорар духьа, хӀамаш лечкъаяри халкъа рузкъах цӀий хьал тоаде гӀертари дуьхьала лоаттабу къовсам чӀоагӀбара чаккхдаха лаьрхӀа гӀулакхаш.

Доккхий декхараш хьалдаьцка оттадаьд совхи юртбоахама продукташ йоккхара пачхьалкхен планови заданеш кепачаш ца яьча совхозийн колхозийн къахьегамхошта. Укх шера вай вӀашгӀехьдаккха деза хӀара гектара тӀара 23 центнерк деррига а лаьрхӀача 525 эзар тонни ялт чудаьхьига, цу гӀулакха ялт 53 процент, баьцадараш 10 процент, шура 33 процент дукхагӀа а доаккхаш фуаш 30 процент дукхагӀа а гулдеш. Цу гӀулакха лаьттаех пайда нийса эца, лаьтта леладера культура лакгӀе, ерригa йолаш йола техника болх бергболаш кийчье, совхозийн колхозийн квелифицированни кадраех пайда эца беза.

Наха юкъе бечь вай деррига идейни, массово - политически балха боарам айбе, халкъашта юкъера сийлаь - доккха доттегӀал лораде а ма могга чӀоагӀде а, миччча бесса йийна а гучаяьлача национализмацеи шовинизмацеи, вай мехкарча халкъашта юкъера тешам бобе гӀерта буржуазни идеологи юкъеяраш хоадамболлашн кӀаьд ца, лушн къовсам лоаттабе. советски патриотизман пролетарски интернационализман уйланца къахьегамхой хьалкхебе беза вай.

Вай деррига массово - политически бола баха нах, къаьстта а кагирхой, боккха коммунистически сакхетам болаш хьалкхебара, социалистически къахьегама дисциплина ма могга чӀоагӀъяра, къахьегамнара гӀулакхаш дош ца дарнеи, чеснй доалахье лелаяра идеологена, дыно духьцча бакъдоацарашнеи харцонашнеи къовсам лоаттабара тӀаберзабаь хила беза.

Гонт де йиш яц брак ерашта, балха тӀара буляраш, малараш тӀехдсахараша, харцахьбаннараша, советски законаш, коммунистически морален нравственностех принципаш телхараша.

Пачхахьалкхан Ӏаьдала органий — къахьегамхой депутатий Советий лоархӀам кхы а лакхагӀа айбе беза вай боахамен социально - культурнии строительства дешаш кхестадеча хина. КӀоаргагӀа терхалъе еза цар предприятей, совхозий, колхозий экономика, инициатива дукхагӀа гойта еза промышленни юртбоахамен производство тоаяра. Бокъонца уйла тӀа а йохийташ кхестаде деза халкъа образоване, унахцӀено лорара, бахача наха бытовой, торгови, культурни гӀулакхаш дара дешаш шоай гӀулакхашка ког гӀортолга дукхагӀа е еза общественностах. Советски пачхахьалкхен экономически оборонни низ дӀахо чӀоагӀбара беш бола болх кхы тӀа а тоабара къахьегамхой оарцагӀа а боахаш.

Исторически дения — Коммунистически партии Советски пачхахьалкхен хьаь Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара гаргакхоачаш латт вай. Сийлахьвоккхача Ленина байракха кӀал цо хьаьча Коммунистически парте кулгалца вай хӀалакбаь дӀабаьккхаб къахьегача халкъа деррига моастагӀий, йоккхий исторически коталонаш яьхай вай. Доллача хӀаман тӀехь коталонаш йоахача цу байракха кӀал керда коталонаш йоахарга вай мехка коммунистически общество хьалъеча.

Грозненски «Нефтехимавтоматика» завода боккхала чӀоагӀа лоархӀаш свидени цӀ коммунистически къахьегама ударник, токарь Крылашова Раиса. Цхьоаьца сиккат доахаш яр цо хьийчъа оттадаш. Цудухьа технически отдели болхлой тӀахьожам боацаш дӀаьш цо хоаьь продукци. Массаза цаӀ-ал системн норма кхоачашъё цо. ХӀанз шоай опыт дӀалуш я цо керда балха еача Исаева Халимата.

СУРТА ТӀА: (аьрахьара аьттехьа) коммунистически къахьегама ударникаш Р. Крылашова, Х. Исаева болх беш ба.

Д. Васильева сурт.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЛАКХБЕ КОММУНИСТА БЕХКТОКХАМ

В. И. Ленина берригача балха тӀехь дӀадехаш хиннад хӀаране бехктокхам хилар. Балха ленински стиль хилара керттерчарех цхьа принцип я из. Боах миччахьа беш хиларех хӀара бахлоачох доагӀаш да из.

Цудухьа парте Заводской райкомо я юкъбанцарча парторганизацеша а керттера терко еш да парте чурча вахара дешаш, эггара хьалха парте члений хьинар лакхдара, шоай партийни организаце, шоай коллективе дола гӀуланхаш бахьан уж бехктокхаме хилара дешаш а долаш.

Района юкъбанцарча партийни организацешка система а хиина дӀаэттад коммуниста шоай партийни декхараш кхоачашдарех партийни бюро отчеташ елга. ХӀаьта уж отчеташ эггара тайтайпара долча дешах, масала, радиотехнически заводе дийцар «План кхоачашъяра хьакъехьара партийни организаце декхарех», гӀишлошъяра управлена, аьшкабетонни конструкций заводе—«В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийле тӀайийца социалистически декхараш кхоачашдара гӀулакхий хьакъехьа». КПСС ХХIII-ча съезда цӀерагӀча Грозненски крекинг-заводе «Технически прогресс сихъеча коммунистий бола дакхардин лоархӀам», кхыдараш КПСС Заводской райкома бюро заседанешка хан-хинахьа ладувгӀ хьалхе лелаеча коммунистий отчеташка. Масала, 1969 шера ишта йола 57 отчет йийцар райкома бюро, царех 28 боахама кулгалхой, 27 партийни 2 комсомольски кулгалхой я йолаш.

Укх тӀехьарча хенара партийни организацей балха стиль, методаш я гӀулакхаца хилар, экономически а политически а арап санна йола чоалхие проблемаш Ӏилма лаькъаца къоастар, коммунисташкара дӀадехар хаданза лакхдар. ХӀаьта цо ший аргӀанна дӀадех организаторски балха ларда тӀа парте члена цӀий лоархӀами лакхбар, промышленноста, транспорта, гӀишлошъяра торговле предприятей, учреждений, дешара заведеней хьаддача хьалашна парте политика кхоачашъяра бола цун бехктокхам лакхбар.

Тха дукхача юкъбанцарча партийни организацешка парте чурча вахара дешаш, эггара хьалха парте члений хьинар лакхдар, шоай партийни организаце гӀулакхаш бахьан цар бола бехктокхам лакхбар санна дола дешаш хаддаза дукхагӀа теркам тӀабехийташ да.

Партийни групп, партсобрани лоархӀаме гӀулакх ду коммунистий отчетага ладувгӀаш — КПСС Уставо дӀадехараш кхоачашдара хьакъехьара цар бехктокхам лакхбу, цунца партийни пачхахьалкхени дисциплина чӀоагӀъё, хӀаьта из дӀадех юкъбанцарча партийни организаце денал долаш хилийтаро. Ишта я КПСС ХХIII-ча съезда цӀерагӀча Грозненски крекинг-завода, Грозненски химически комбината, производственно-товарни контора юкъбанцаре партийни организацеш, кхыараш. Укхаза хан-хинахьа ю КПСС Устава дӀадехараш партийни декхараш кхоачашдарах йола коммунистий отчеташ.

Укхаза яла доагӀа коммунистий дукхагӀа йола отчеташ партгруппашка, партбюрошка, цеховой партийни собранешка юц, аьнна, Масала, 1969 шера хиннача коммунистий отчетех цеховой партийни организацешка ладийгӀар 43,7 процент 38,8 процент яраца. ХӀаьта цу хана юкъбанцарча парторганизацей партбюрошка, парткомашка, партсобранешка ладийгӀар 20,3 процентага. Сенца дашха доагӀа из? Из дашха догӀа партгруппаш цеховой парторганизацеши хӀара денна дунхагӀболча коммунисташа юкъаенна хиларцеи балха царна хӀаравар дукхагӀа а дикагӀа а гуш хиларцеи. Уж чехкагӀа хьожалу коммуниста балхага а гӀулакхашка а, тӀаккха цо йиш хулийт коммуниста отчетага ладувгӀа. Масала, хьалхаргъа вай КПСС ХХIII-ча съезда цӀерагӀча Грозненски крекинг-заводa № 21-1 установка партгруппа (партгруппорг нов. А. П. Кесаль). Укхаза коммунисташа хан-хинахьа отчеташ тха лоаш КПСС Устав мишта кхоачашду дувцаш, цӀенхашта хьалех царгера къахьегамен технологически дисциплина лелаелга. Цудухьа дукха ха я цига дисциплина телхаь моттиг ца нийслу. Ишта ладувгӀ юц коммунистий отчеташ А. Анисимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода № 43.5 йолча установка партгруппа а (партгруппорг нов. В. А. Кычикова). Цу гӀулакхаша коммунисташта новкъостал ду цӀенхашта дола гӀалат ца далийтара, кхоачамбоацараш ца хилийтара.

Диззача партийни вахарца яз СМУ-5, СМУ-7, СМУ-9 дукхагӀа йола партгруппаши парторганизацеши. Цар я кхыдолча я масалаш йоах партгруппаштеи цеховой парторганизацештеи массаза а новкъостал де деза.

Новкъа дале а хӀана а тха йолаш я партгруппанта де доагӀаш дола новкъостал ца ду партийни бюроши парткомаши. Цар лерттӀа болх бац. Ишта моттигаш я А. Шерипова цӀерагӀча Грозненски нефтемаслозаводе, Н. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе. ХӀаьта № 1 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприяте партгруппаш ца эшаш лерхӀ, партийни организацена юкъе 100 совгӀа саг вийе а.

Цехашка берригa организационно-партийни политически бола лакхбеш 1969 шера районни партийни организаце «Партийни вахара ленински нормаш» яха районни теоретически конференци йир, цига керттерча доклади совгӀа «Ленина партийни балхах яьхар», «Коллективность партийни балха тӀа лакхера принцип я», «Ленина парте члена лакхача цӀерах, партени халкъан хьалхашка цун болча бехктокхамах яьхар» яха а кхыйола а 6 реферат йир. Юкъбанцарча а цеховой а партийни секретараш партгруппоргаштеи лаьрхӀа яр яа конференци. Цунна юкъе дакъа лоцаш 500 совгӀа саг хилар. Конференци яро йиш хилийтар, цхьайола опыт вӀашагӀтоха а парторганизацей организационно-массови балха юкъера кхьадоле кхоачамбоацараш гучадаха а.

Шерагара шу массаза доал шерлу коммунистически къахьегама тӀехьара болам. ХӀанз цу патриотически болама юкъе дакъа лоацаш 31 эзар болхло, инженерно-технически болхло ва. Царех 6 эзар коммунист а волаш. Царех 2500 сага коммунистически къахьегама цӀи еннай. Районе хӀара хилларгӀа вола коммунист районпализатор ва.

Парте райком гӀерт КПСС Устава яхар дарах бола, шоашта тӀадиллача гӀулакхах бола коммунистий бахктокхам лакхбе, ерригa партийни организацеш теркалдеш хилийта.

И. ОСИПЕНКО,
КПСС Заводской райкома секретарь.

АРГӀАНАРА НОМЕР

Кепа а теха дешарашка дӀакхоачийташ я «Сельские зори» яхача журнала аргӀанара номер. Цу тӀарча кӀоарга чулоацам болча дукхача статьяшеи корреспонденцешеи хьаьокл вайга кӀин хьажкӀай, кхыча культурай лакха хьувкъам кхебеча хьалха латтача боахамий опыт.

«Хьайбаш леладерий керттера декхар» яха передовай статья хьайбай боахам тӀехьабусачарех ца хилийтара дулх доаккхилга мишта леладе деза хьадовзийташ я.

«Ленин вай гӀулакхашка вах» яхача рубрикана кӀал я Нохч-ГӀалгӀай АССР юрта боахама министра И. В. Полушкина язъяь йоккха статья. Цу тӀа хоадамболлаш дувц республика юрта боахама электрофикаци ярах. ХӀанз республика колхозашта, совхозашта, кхыча юртбоахама предприятешта хӀара шера 110 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги лу. Цу боахамашка хӀанз 7,5 эзар электромонтер ба. Цул совгӀа Нохч - ГӀалгӀайче хӀанз болх беш я 4 низ бола теплоэлектростанци, итташ зӀамагӀъяраш я йолаш.

— Кхаш леладераштa, ерш могаю оаха Черский - Балкхарой республикерча «Сукан-суу» колхоза председателa Б. Таукенова язъяь «Къахьегама культура айю» яха статья. Авторо дувц кхаш леладечен хьайбай боахамен технологически процессаш вӀаштӀехьяхарах, юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебаран цунга дӀадодар лохдаран шоай боахаме дар.

Дагестански АССР Акушински района юрта боахама управлене начальника М. Сулейманова «Лоамарча къахьегамхоша—Даьхенна» яха статья пачхахьалкхенга юртбоахама продукташ йоккхара райово лакха толамаш доахилгеч В. И. Ленин ваь бӀаь шу дизар боахамий коллективаша дикагӀча тайпара белгалдаккха гӀерташ къахьегалгех хьахьокхаш я.

ХӀанз юрта боахаме мел дееш дола балхаш техниках, цу тӀа болх беча нахах тийша да. Ростовски области Бугаевски районера «Победа» яхача колхоза коллектива шоай техника цар бизза пайда эцаш леларах СССР ВДНХ диплом еннай. Цу боахама механизаторий балха опыт ейзача лайдие хургья.

ЧӀоагӀа безам тӀеозаш да Дагестански АССР. Хасавюртовски района юрта боахама управлене керттерча специалиста РСФСР заслуженни агронома А. Лысенко ший статья тӀа дувцар. Авторо ший балха опыт йоашха а йоашхаш дика хьахьокх хӀамаш хиннахьа дӀаерах, эбь ахара хакиш харах мел пайда бова.

Экономисташа теркалъе еза ВНИИЭСХ Къилбседа - Кавказерча филиала отдела заведующе Г. Бабкова «Планировани Ӏилмаи ларда тӀа яккхар — толама ларда» яха статья. Дербентски района юрта боахама управлене агронома Я. Пейсахова «Комсий гаьний элексир» яхача статья тӀа дувц тайп - тайпарча боаране комсашта бордосски хий тохарах хьувкъам дика е вӀ хиларах.

КӀезига яц журнала оагӀонашка механизаторашта, сомийн комсийн бешамаш лелаерашта хьехам луш йола статьяш. Дешлаш «Сельские зори» яха журнал.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала редактор.

СУРТА ТӀА: Грозный, Мира улица. И. Плиева сурт.

ШЕЛАЛ-ГӀОНЧА

ЙӀайлача хана мара хаьхьа тӀа бетон йилла йиш яц — цу хана ца йиллача на дика чӀоагӀлургьяц аьнна хеташ да. Иштта хетар нийса доацилга хьахьекхад Московски инженерно - гӀишлон институто болхлоша. Цар оттаьча методикагӀа бетон йилла йиш я эггара чӀоагӀагӀа цӀайза шелал латтача хана а. Алхха цунна де дезар: ониливек тӀагӀолла сомма тӀоа биллар. ВӀавстаи юкъе бетонах хиина гӀор яша йолалу, тӀаккха тӀоана тӀехьа тӀоа чӀоагӀ я бале дӀаотт. Цу тайпара билла никъ аьхн биллачул эоагӀа хилац. ХӀаьта Ӏойллачул тӀехьагӀа гӀоаральча бетоно йиш хулийт шоллагӀча дийнахье а цу тӀа гӀолла автомобилаш лела йолалийта.

(АПН).

Фашистски Германи эшаль 25 шу дизарга

ХАЛКЪА ЧIИР ЛЕХАРИЙ ДЕНАЛЕ ГIУЛАКХАШ

КОММУНИСТИЧЕСКИ парте тIаьхьенамагIа фашистски гIаьрахошца лира тIом бе гIеттар советски халкъ тIом болабеннача хьалхарча деношкахь а денз. Хьалха декхараш хьалхаштта а оттадаь, дика вIаштIехьа а баьккхи дIабоIабалкйтар парте партизански болам юкхьанца денз. «Германски бIун тыле къовсам лоаттабара хьакъехьа» 1941 шера 18 июле баьча сошам тIа ВКП(б) Центральни Комитето партийни организацешта хьалха доахар, хIана декхар сенах латта аьлча, из латт, германски интересашта доалургдоаца хьалаш тIаоттадарах, цар буьлмаш, транспорт, эскара доакъош шоаш толхаларах, цар еррига мероприятеш юкъагIьяхарах, гIаьрахойн цар гIоннийн хIалахбарах, дошлойн гIашлойн партизански отрядаш, диверсионни "истребительни" группаш вIашагIйоккара мамогга новкъостал дирах, дIалаьцача территоре тIа фашистски гIаьрахошта дуьхьаларча деррригача гIулакхашта кулгалдара большевистски подпольни организацеш шерра вIашагIйоххарах» яхаш.

Из сошам кхоачаш а беш, союзни республикай компартей ЦК-ша, парте областной районнии комитеташа бIарга ца байнача тайпара мехьарбаьккхар ханна дIалаьца Советски Союза еррига территори чулаьца партизански къовсам.

Дизза доацача лоархIамегIа, Российски Федерацерча дIалийцача областашка вар 260 совгIа эзар партизай, эзараш вах бар подпольни партийни, комсомольски, антифашистски организацешка шоай гIулакхаш чакхдоахаш. Белоруссе моастагIчох латаш вар 374 эзар гаргга партизаи 70 эзар совгIа подпольщики. Украине вар 220 эзар партизан, хIаьта подполье болх беш 34 эзар совгIа саг вар. Литве къовсам лоттабора 10 эзар совгIа саго, Латве 12 эзар совгIача саго, Эстоне цхьа эзари ах эзари болча халкъа чIир лехараш.

Немецко - фашистски гIаьрахошца лоаттабеча партизански подпольни къовсаме дакъа лаьцад советски халкъах болча массе тайпарча нахв. Партизански болама Центральни штаба лоархIамегIа, 1944 шера 15 январа кхачалца тIема партизански формированешта юкъе бар 30,1 процент бохлхой, колхозхой — 40,5 гIуллакхера нах — 29,4 процент., партизанаш болаш бар 90,7 процент маIа нах, 93 процент кхалнах.

Сийлахь - боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашкара советски халкъа партизански боламах лаьца шоаш язеш, буржуазни историкаша харцлу дуккхача наха цунна юкъе дакъа лоацаш хинна хилар, халкъа юкъе из шерра дIабаьржа хинна хилар, цар йоах, деррига дIакьалхакхийла керттера низ немецко - фашистски гIаьрахой къизача гIулакхашта жоп луча кепара лелаваь чIир лехар дар. Цхьабакъда, из шита дац. Харцо йиш йоацаш хьахьокх, факташа из болам дуккхача наха дакъа лоацаш а, халкъа юкъе шерра дIабаьржа а хинна хилар. ЧIир лехилга шоллагIа хьатIакхийтта фактор мара, керттера ваар.

Советски Союза халкъий деррригача исторе хьахьокх, Iалап тIалоаттадерашца, ловлаца уж цIаккха а машар боацаш хинна хилар. Иштта хиннад из тахьина хьалха дIалахача ханашка, иштта дар из 1812 шерарча Дай - мехка тIом тIа. Иштта дар кхыча мехкий интервенцей граждански тIемеи шерашка, иштта дар 1941—1945 шерашка Сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача хана а.

Бахача наха массане а цхьатарра хьаллоацаш хиннаб партизански болам тIом мел лаьттача хана. Шоай мугIараш дизара кхоачалургйоацаш резерваш яр партизаний халкъа юкъе. Аллаа цхьаь Белоруссерен Украинерен партизански резерваш миллиош саг совгIа яр.

ДIалаьцача территоре тIа бахача наха массе тайпара новкъостал дора партизанашта. Цар кхача, барзкъаш, разведывательни данний телар царна, эшача хана проводникашцен связнойшцен Iалаш. Йора отрядаш, юххера а, чIоагIа кхерам шоашта тIа а оттабеш, партизанаш чуккоабар.

ТIом чакхбоалаш — 1945 шера январе М. И. Калинина яздаьд: «Немцаша дIалийцача территорешка дахача СССР деррригача къаьмаша дакъа лаьцача партизански къовсамо доазал дехьарча дуненга хьаьгга дIахьеккар Советски Iаьдал халкъах латташ хилар, деррригача халкъа из дуккхадезаш хилар, из ший метте лоаттадар духьа, Советски мохк ший лоIамагIа хилийтар духьа чIоагIа гIа къовсам лоаттабе лаьрхIа из хилар. Советски Союза халкъий морально - политически цхьоагIо хьаьлоххар цул чIоагIагIа дог тешалош хила йиш яцIа».

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема шерашка санна къаьга хIанзалца хьа тIемий исторе чухь цIаккха а гучаданаьддаш партизански къовсам деррригача халкъа юкъара хилар, саллара чIоагIа, вIаштIехьабаьнна, регулярни бIуно беча тIемаца саллара айха буззабенна цIаккха а хиннабац.

Воарам боаццаш йоккха яр советски партизаний турпалал. Партизанех цIаккха лергбоаца турпалаш хилча санна хеталора, гитлеровцаша тIатийсача кхерамий, цар террора низ кхоачаргбоаца данар. Даьхенна хьалхашкара шоай декхар кхоачаш ца дайташ уж юха совцабелга.

ТIом беча хана массе тайпарча хьалашка нийсбеннаб партизанаш. Цхьаза даим чIоагIъенна шоай цхьа моттиг йолаш хулар партизаний бригадаши отрядаш, цар дIалийца латташ хулар шахташ, тIо оата моттигаш, йоккхий хьунаш е кхыметтел бIаьрча районаш, тIаккха царех ког гIортолга а ца, тIом бора. Цхьаза цхьан е массехк районе дIа-юха хувцалуш хулар отрядаш бригадаши. Цхьаза эзараш километраш рейдаш йора шоай районий меттел, областний а доазонел гаьнна ара а юлаш, моастагIчоа вIалла дагадоацача моттигашка гуча а лелхаш.

Массаза а айрхIар цаI дар — моастагIчоа цун гIоначаштен доаьургдоаца хьалаш тIауаттадар, гIа мел баьккхача метто царна тIаккхера уж хIелакбара, цар лерхIараш юкъагIадахар. Шоай тIема гIулакхашца Советски Эскара доккха новкъостал даьд партизанашей подпольщикаши.

1942 шу чакхдолаш кIоаргга СССР-е чуба оIаштIехьдаьлар немецко - фашистски бIун. Цунга хьожжа эзараш километраш дIаьха IодийтIар моастагIчо шиъ эскара тIеми кхоачам тIаувзаш хинна машиннаькъаши автомобилий наькъаши. Цу наькъашка гIолла дIаувза лерхIар гитлеровцаша дIалийцача территорешкара кIор, металл, икат, хьу, балха низ. Партизанаша шоай тохаш йола керттера хIама коммуникацешта — моастагIчун эггара бочагIа йолча моттигашта тIаерзаьяр.

Даим машиннаькъаш дохадора партизански отрядаша, дукххаьнахьа хиннача диверсионни группаша: чоаш лелхийтар, шпалаш йоагийора, машиннаькъа кIалхара тIаьшн станцешкара гIирсаш лелхийтар, бузама ликеш тедар, эшелонаш ахка ухийтар, гитлеровски машиннаькъахойн охранникаши бовбора. Партизанаша дохадора автомобилаш лела тIонаькъаш, лелхийтар, доагадора царна кIалхара тIаьш, моастагIчун автотранспорт хIалакйора.

Партизанаша баьча тIема юкъе къаьстта моттиг дIалоац «Рельсови тIом» аьнна цIи а йолаш исторена юкъеяхача, фашисташа машиннаькъашка гIолла мухьан дIа-юха увзалга юкъагIдоахаш хинна операци. Из операци къаьстта лоархIаме яр партизански болама Центральни штаба бIарччача цхьан планагIа чакхйоахаш из хиина хиларах. Цунна юкъе чуэзавар 100 эзар совгIа белорусски, ленинградски, калинински, смоленски, орловски, литовски, латвийски партизан. Цо чулаьцар Российски Федераце, Белоруссе, Латве, Литвай дIалаьцача территоре тIара машиннаькъа сеть. Из операци лорхIа а йоагIаш партизаний тIема эггара лаккхагIа йола гозал лоархIаш я, хIаьта цун результаташ стратегически лоархIам болаш яр. Офицальни лоархIамегIа, моастагIчо тIаувзаш хинна тIема мухьаш 35—40 процент кIезагделар.

Массехк этапагIа чакхьаьккхар операци. Эггара хьалхара этап дIайолаелар 1943 шера кхоана 3 август да икаш тковсера. Аллаха цу цхьан буйсанна 43 эзар гаргга рельс эккийтар партизанаша. Хьалхарча шин этапе доладаь рельсаш деррригаш а 363.257 эзар дар. 1944 шу юкъе даххалла хаддонза юха а тIа оттиш яр хIамаш. Эггара тIехьагIа машиннаькъашта къаьстта чIоагIа хIама техар Белоруссе партизанаша 1944 шера июне Советски Эскара Белорусски операци дIайолаялале хьалхагIа. Цу кадIа техача хIамин лоархIамах лаьца «Центр» яхача эскарий группа оперативни отдела эпсар хиннача профессора Гахенгольца «Дунен 2-ча тIема хоадамбеш баьтIом» яхача книжка тIа язду: «Центр» яха эскарий группа йохаяра юхь дIайолайир цхьан буйсанна (19—20 июне) 10 эзарнаьнара... деррига машиннаькъаш лелхийтачен транспортни система хIамаина пайдана йоацача ньккачен Белоруссерча 240 эзар партизана гIулакхаша».

ТIом лаьттача юкъагIа партизанашеи подпольщикашеи вийна, човнаш яь, плен воалаваь вар цхьа миллиони ах миллиони гаргга гитлеровски салте, эпсар немецки чиновник, оккупационни администрацепара гIулакхера нах, Дизза доацача лоархIамегIа, партизанаша ихкажийтай 20 эзар совгIа поезд. Цар балха пайдана боацача баьккхаб 10 эзар совгIа паровози 110 эзар вагони, лелхийтад а дохадаьд 12 эзар машиннаькъаш тIарен тIонаькъаш тIарен тIаьш, хIалакъяьй, болх булургбоацача яьккхай 2300 совгIа танки бронемашини, чуяйтай, аэродромашка латтача кIалакьяьй 1100 совгIа самолет, болх бергбоацача яьккхай 17 эзар километр совгIа бузама лини. Чотъаь каргвоацаш доккха да складаш, базаш, эшелонаш йохавах эккупанташта даь зе.

Iалаьмате боккхача лоархIаме дар Советски Эскара гIулакха партизанашеи подпольщикашеи чаххдоахаш хинна разведывательни гIулакхаш. КIоаргга моастагIчун тыле шоай гIулакхаш чакхдоахаш хинна партизански бригадаши отрядаши бIаьш эзараш говнашка гIолла юкзаенна яр дIалийцача территорешка баьхача фашистски гIаьрахой гоама болаши шоаш кортамукъаьбоаларга чIоагIа сатувсаши хиннача нахаца. МоастагIчун тIемеи администрацивни органашта юкъейхай партизански разведка. Моттигашка бахача наха хадданза новкъостал деш хиларо партизанашка йиш хулийтар миллионаш бIаргашца моастагIа зе. Цудухьа хо ца луш йисцар мел хинна а лоархIаме йола мероприяти. Иштта аьттув болча хьал тIа хинна а яц, е хила йиш я яцар дунен тIара цхьаккха а разведка.

Партизанаша Советски Эскара бIуна деш доле новкъостал холора ший тоъал дукха ниэаш партизански болам тоIабара тIадерзадаза ца воалаш моастагIа хинна хиларах а. Беррига а лаьрхIача партизанашта духьала къовсам лоаттабеш бар, советско - германски фронте хиннача бIух 10 процент гаргга, ха деш доле доакъоши СС бIун бовцаш.

Гитлеровски эскара тыле партизанаша лелалаь тIема гIулакхаш стратегически лоархIаме а хулаш, моастагIа вохавальча лоархIамегIарча факторех цаI а хинна дIаэттар. Уйла тIаяхийта догдоагIаш хургба Диксонеи Гейльбруннеи — «Коммунистически партизански гIулакхаш» яхача книжка авторашa — партизански къовсама баь. мах. «Партизански тIемо немецки эскара даь зе, — яздуи цар. — бомбаьччен човнаш хачен наьха дукхалца, хIалакхьаьча йоккхийча топийн складийн дуккалца лоархIам баьдита йиш йолаш яц. Цуна кхы а дIатIатоха дезаш ший лоархIам цифрашца булургбоацаш доло немецки эскара тIема денали низ эшабалар а. Керттердар сенах латт кьича, из латт, хIара гражданни партизан а хинна дIаоттен хIаьта хIара ший тайпарча тетах партизански атака йолайро бола хоам хилеи тарлуш болча мохка тIом баьча салтий моральни хьал телха хиларах»[1].

МоастагIчун тыле партизанаша лоаттабаь къовсам Сийлахь - боккхача Дай - мехка тIема лоархIаме дакъа дар. Цо доккха лакъа лаьцар гитлеровски Германи эша а яь котало йоаккхача, массане а къоабалбаь хьаллаьцар из. лаккха мах бир цун халкъо, парте. правительства, 185 эзар совгIча партизанаи подпольщикаи Советски Союза орденаши медалаши еннай, 230 совгIа сага Советски Союза Турпала цIи еннай.

Советски халкъо лоаттабаь партизански къовсам СССР исторена юкъера къаьгагIа йола оагIув я. Партизански болам деррригача халкъа юкъар къовсам бар, цо деррригача дунерга дIахьехар советски наьха патриотизм, Даьхе царна боарам бойцеш дукхаваш хилар, партенеи правительстваеи уж мутIахьа хилар, Социалистически Дай-мехка сий паргIато лоIам баьхан долаш къовсам лоаттабе чIоагIа ларьхIа уж хилар.

Анатолий ПРОХОРОВ,
запасера инарла - майор, тIема исторе института Iилман болхло, партизански болама Белорусски штаба начальникий хиннар.
(АПН).

[1] «Коммунистически партизански гIулакхаш». Диксони Гейльбрунни. М., 1957, оагI. 82.

Чехословаци городий книжни тикай прилавкаш тIа, общественни библиотекай тархеш тIа, чехийи словакийи шоай доалахьарча книжкашта юкъе нийслургьа Владимир Ильич Ленина болхий Iилламате дукха издани, пролетариата сийлахь-воккхача баьччана хетадаь Iилман тохкамаши художественни произведенеши.

Чехословаке кепатеха араяьхача В. И. Ленина произведеней еррига тираж 7 миллиони 300 эзара гаргга я. Кхы царел дохагIа яц ЧССР-е кепатеха араяьха Владимир Ильичах дола книжкаш меллад хьахьокхаш йола цифраш а. Еррига тираж 3,5 миллиони совгIа экземпляр-а йолаш 369 цIи йола изданеш — из да «Ленинина» юкъе Iилмахоша, публицисташа, прозаикаша, поэташа даьца дакъа.

Сурта тIа: «Свобода» яхача издательства типографе набор еш латт В. И. Ленина произведеней аргIанарча тома.

ЧТК—ТАСС сурт.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

БIАЬСТИ БЕШАМАШКА ДЕ ДЕЗА БАЛХАШ

Укх шера бIаьсти хаоттам вастхаста хувцалуш хилар бахьан долаш тIагIертта къахьега дезаргба бешамаш лелаерий колхозийи совхозийи бешамашка ший хиннахьа а лергIа а царна эша агротехнически гIулакхаш дара.

Лаьттанашара тIоадал дIа ца ялийтара мугIарашта юкъе махка баккха безаргба, хьаьстта хий ца дехача лаьтта а боккхаш. Гурахьо а лаьтта тоа ца даьча бешамашка лаьтта ахо а, оахаш махка баккха а безаргба. Оахама кIоаргал 15—18 сантиметраш тIех хила дезац, хIана аьлча лаьтта кIоаргагIа аьхача гаьний овлашта зе дергда. Вуц кIезига тIайоалача моттигашка кIоаргга дисковани йича а тоъаргда.

Лаьтта оахача дана геттара дика хургда беша гектара тIа лаьрхIа 15—20 тонн ширдьнна кхои 2—3 центнер селитреи йиллача. Нагахьа санна ширдьнна кхо деце, 4—5 центнер селитра йилла мегаргьа. Зиба лаьтта аьхача бешамашка удобренеш топс культиваци а еш. Ши—дий шу даьннача къоначa гаьнашта гонахьа лаьтин подкормка йича кхоачам ба, хIана аьлча цу гаьний овлаша йоккха моттиг мича лоац. МугIараштa юкъера лаьтта толдеча хана ахка деза гаьнашта гонахьара лаьтта а.

ЧIонак яттIа йолалалехьа аIа еза гаьнаш. Къоначa гаьний крона хьахулаш хека тIа керттера 5—6 тъоврон изаад царна юкъе гаьналгаш ют. Цхьанно шоллагIча Iы дергдоацаш хена гоннахьа хила еза уж гаьнаш. Хенаш гаьнаи юкъера са 45 градусал зIамагIа боацаши 75 градусал боккхагIа, боацаши хила беза, 50 сантиметрал дIахьагIа йола гаьнилгаш дIатед. Иштта дIатед сов мел йола гаьнаш а. Керттерча гена Iы деш йола йоккха йолца е айн хинна, йоккханна, хазар кхийтта гаьнаш а дIайохк. Гаьнаш дIаяха еза ирача инструментаца. Тъовро е цу тIа яьнна галг зIайоаккхаш хилча из геттара юкъе гIолла хоадае еза ,тъовро згIа моттиг герг а еш. Гаьнаш дIаяьхача моттигашта гаьнашта хьекха хIама е басар хьокх.

Тъоврoлташ ланза йолча цхьа шу даьннача гаьна га тIайоагIаш хилча, из 60—80 сантиметр мара лахха хургIоьнаш тIера дIахоадае еза. Керда беш дIайогIаш хилча, е беша ремонт еш хилча, хIара гаьна 80 сантиметр диаметри 60 сантиметр кIоаргеи кIоаг боакх. Цу кIоагу 1—2 ведар шира кхо, 50—100 грамм суперфосфат, 15—20 грамм селитра юл. цул тIехьагIа га дIа а агIе 2—3 ведар хий хотт.

Хий дехача бешамашка бIаьстан юкъе хий дилла деза.

Из хий диллара 60—100 сантиметр юкъ ижъе а юташ 15—25 сантиметр кIоарга харшаш даха деза. Хий диллалехьа хьалха азотни подкормка йича дика хургда. Гаьна штамб тоаеш балхаш ду бIаьсти. Хена гонахьа оалагIа хьатIаьнина гаьнаш дIайох, хена гонахьара лаьтта оахча а оахкаш. Уж гаьнаш дагарца дIаяха мегаргьац. Хенашта кIир тох, лохера тъовронаш кIезига бухагара чу а лоацаш.

Тъовро кагъенна, а телхе а моттиг кердача моастага кхаччалца уреина цIенъе, цул тIехьагIа 5 процент йолча цIеста купоросаца дезенфекции а йий, цу моттига гаьнашта хьекха хIама е лобат хьахх. Цул тIехьагIа цунна каьхат, е пахамк, е пленка (не дикагIа а я) тIахьоарчаш.

Бешамашта зиза тохача хана отта тарлуча шелелах сов лорабе беза.

БIаьстан юкъе чIонак яттIалехьа 30 процент е 1 процент йолча ДНОК-а растворах латтача препарата 5—6 процентни эмульси тох гаьнашта, нагахьа санна гурахь ДНОК техаеце.

ЧIонак яттIача, гIа тохача хана грибки лазараш ца хилийта а зе деш йола са доахка хIамаш йоне а бордосски ковчала 3—4 процентни раствор тох 0,7—30 процент ДДТ аха йоаеш йола а порошок эйий. Зиза тохале хьалхагIа цIаьхха укх тайпара комбинировани раствор тох 1 процент бордосски ковчал е цуи метта: (цинеб, цIаста хлорокись) 0,7 процент, 30 процент гIоалень ДДТ аха порошик 0,25 процент тифоси.

Кровяной тля летача беша оалашка хена гонахьа гексохлорана дуст тосс.

Ю. МУРУГОВ,
совхий бешаний треста керттера агроном.

ЦАI ВИЪНЕНА ДУХЬАЛА

Грозверча «Красный молот» завода болхло а аэроклуба дикагIа йола летчик - инструктор а хинна хиларах вовз кагIюхохнита Рыхлин Николай. Дуккханешта довзад цун тIема гIулакхаш...

...1942 шера халача денешка Грозвера дукха нах ухар фронте. Рыхлина аргIа а хьатIаккхьаьвр. Ше фронте водаш ший новкъосташка аьлар но:

— Летчика гозвал дика Iомаьй аз, сайна хьаеннача машина тIа тIом бе ховргда сона.

Эггара хьалха тIема задани кхоачашъеи ший денал, гозал, моастагIчуннара эгIазал хьалхеххар Рыхлина.

...ТIом латтар Новороссийска кIал. Дукьале йора моастагIчо, цхьабакъда инициатива советски бIухошкахьа яр. Дийнахь массехказа гIоаттар летчикаш тIема. ЧIоагIа духьале йора гIоагIбенна багIача фашисташа. цхьабакъда цхьаккха хIамаи аьттув балаш цар. Цхьан дийнахь массехказа тIема задани кхоачашъе гIоатта безаш хилар вай летчикаш. Царна юкъе Николай а вар.

Штурмовика яха аргIйоалаш яттар гIулакх. Iуйрийна вархI сахьат даьчча задани кхоачашъе арабаьлар летчикаш. Яхнена тIехьа йоагIар Рыхлина самолет.

Самолета тIъама кIал гучанийкхар Кубань яхача хин IоькъIора бесса тамиг. Фронта линех чакхбоалаш латтар уж.

Дукха ха ялале задани кхоачашъе езача метте дIакхачар. Эскадриле командира капитана Мукуртунова сигнал елар:

— Атака е кийчче.

Нийсa кхийтаз бомбаш. Цул тIехьагIа моастагIчоа эггара указарагIа йола штурмовика йолаелар. ТIехьика кхоачашйир задани. Атакера араволаш аьрда оагIорахьа мадаггара йодаш латта кхоъ моастагIчун танк бIаргайира Николайна. Уж дIа ца кхийта чIоагIо я цо. Снарядаш йолаш я, атака е еза йоазар дего. Дика ка яьлар цун: царех цаI летаелар. Цхьабакъда укказа хатар нийкхар: МоастагIчо еттача зенитцай массехк гарг кхийттача самолет. лаьгIъелар: ХIаьта уххаица хинна цхи самолет хIаяхаяр. Цхьаь висар Николай. Рыхлина ший самолет гаргагIа йолча Геленджикерча аэродромагахьа хIахьожашие а. цун никъ а хоадабеш. Йиъ фашистски истребитель гучайиккхар. Царца доа ца деш тIехоаладта дацар. Доа хьатIаапа чIоагIо ю говрача летчика.

МоастагIчун истребителех цаI хьалха а нийкха майрра доа де йолаелар Рыхлина. Из мара кхы хIама эшаш ца хиннача советски летчика вожаш тIаккхачале лотаьл чуйтар жIарг тIадоIа истребитель. Юхейнса кхоъ: цаI тIерен нинъ гонахьарен ер готве йолаелар. МоастагIчун шин истребитела «моарзагIа» баьча секундашка йизза газ а ена цIаьхха урагIа йода цун самолет. Юхо гIолла тIахйоал шиъ «мессер» хIаьта лаьхера атака еш хинна кхоалагIьар Рыхлина мушка тIа а нийсъенна. кхера саниа. лаьтта чуйхар. Цхьабакъда цу кинна хала чов йир стрелока. цIийх хьалбиза цхьаре дIа-хьа хьаабеца могаш висар из.

Самолет чугIоргья аьнна хетача минате, «бокъонца йола турпал ва из, шиаза къонах ва из», — аьнна вай палаш цар де карагIаьлар Рыхлина. Беррига чиий низ, говзал, денал увоттадаь манево а яь ший самолет моастагIчоа духьала тIаннийсъаьлар цо, йиса тIехьара свардаш а етташ. Доа ла ца могаш самолет дIаерзайир фашиста, кхы гуча а валаьзар. Чонно шийна лазар деншe а наводчика а наблюдателя а декхараш кхоачаш деш хиннача стрелока зийра Iаьржа кIур а буташ чуиза мессершмит. ХIаьта кхоалагIа йола фашистски самолет еди къайлаьлар. Штурмовика котало яьккхар. ЦаI — виънена духьала. Йоккха котало яр из.

Iаьржача форда йисте Геленджике дIаккхачале готтача лаьттан харша тIа Iохайра турпала самолет.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема исторе тIа миллионаш йолча коталонашта юкъе цхьа моттиг дIалоца вай мехкахочун, Советски Союза Турпал волча запаса капитана Рыхлин Николаи тIема коталон гIулакхаша. ТIом чакхбаллалца моастагIашца иштта майра латаш хиннаб из. Из бахьан толаш дукха совгIаташ делад цунна.

М. Т. БАЛИЧЕВ,
запаса подполковник.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Юбилейни шера хьайбай продукци яккхеи ца пачхахьалкхенга йохкеи доккхий декхараш тIа а нийна болх беш ба республика совхозийи колхозийи фермай къахьегамхой. Цар лерхI укх шера Даьхенга 30 эзар тонн доазл дола хьайбаш, 80 эзар тонн шура. 48 миллион фуъ дохка.

Юбилейни шу кIадоладеннача хьалхарча дийнахь денз шоаш тIаийца декхараш кхоачашдара низи хьинари кходеш бащ хьайбаш лелаеш.

16 март тIаккхочаш пачхахьалкхенга хьайбаш дохкара квартальни план кхоачашъяь аьнай Ачхой-Мартана, Ведана, Наурски, Ножай-Юрта, Советски, Шелковской районаш.

Дика хьоахамаш даькад республика кох тIара салхазараш лалдераша а. Ханал хьалха кварталах дохка лаьрхIа фуаш дIаденна баьннаб МалгIабика, Наурски, Ножай-Юрта районашка. Республике соахкарчул дуккха дуккагIа доха укх шера фуаш. ДIадахача шера укх хана декхарна нийсдача 1,7-за дукхагIа дехка уж укх шера.

Соахк чIоагIа тIехьаюсар фуаш дохкара Грозненски района совхозаши колхозаши. ХIаьта республика дехкачох 40 процент фуаш цар ца дехкий. Укх шера гIулакх эргазльнил — дIахочача шерарчул 1,5-за дукхагIа дехкад цар укх шера фуаш. Цо хьагойт квартальни план ханал хьалха кхоачашъяра района боахамий еррига торонаш йолга.

Цунца цхьана белгалде доагIа шоаш тIаийца декхараш кхоачаш ца деш йола фермаш республике кIезига йоацилга. Пачхахьалкхенга хьайбаш дохкара тIехьаьуе Гудермеса, МалгIабика, Ньысаре, Урус-Мартана районий боахамаш. БIарча республика хьайбийча шура укх шера соахкарчул 5 процент тIекхагIа йохкаш яле а Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шелковской районашта шура дIадахача шерачул кIезигагIа йохк укх шера. Цу хаьккъе соахк санна геттара тIехьаэс укх шера а Грозненски района боахамий фермаш.

Еррига фермай къахьегамхой шоаш тIаийца декхараш боккъонца кхоачашдеш а даь Даьхен тIукхагIа кулх, шура, фуаш дола декхариийла ба.

16 МАРТ ТIАНХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРАХ ЙОЛА СВОДКА
(план проценташа)

Районаш	хьайбаш	шура	фуаш
Ачхой-Мартана	100	75	74
Ведана	100,7	—	64
Грозненски	78	57	84
Гудермеса	54	88	26
МалгIабика	60	73	109
Надтеречни	61	61	69
Ньысарен	37	72	35
Наурски	106	72	107
Ножай-Юрта	135	—	102
Советски	139	—	42
Сунженски	89	92	98
Урус-Мартана	29	85	58
Шаьла	71	73	63
Шелковской	103	84	85
Еррига республика	76	73	85

ТКЪО ДИ ХЬАЛХА

Шаьла района ХХ партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхоша В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара баха мабоаттIара накъабахара шерра социалистически яхь а йоаржаь хьалхарча квартала пачхахьалкхенга дулх доххара план 125 процент кхоачашъяьй, шура 117 процент ехкай. Колхоза еррига техника бIаьстан балхашта кийча я. ДIаде эша фу тоъал Iалашдаь. Боахама, отчетно-хоржамий собране колхозхоша ленински юбилей сийна хьалха белгалдаьчул кхы а лаккхагIа ала декхараш тIайийар — ах шера план 22 апрель тIаккхочаш кхоачашъе, аьнна.

А.-Х. ВАХИДОВ,
колхоза председатель.
Д. МУСАЕВ,
партбюро секретарь.

ГОРИСПОЛКОМА СЕССИ

Самардийнахь МалгIабика къахьегамхой депутатий городской Совета VIII сесси хилар. «Районе гIишлошъяра балхах» лаьца доклад йир горисполкома председатела Б. М. Бузуртанова. Прених къамаьлаш дир «Малгобекнефть» НПУ начальника С. А. Панева, «Кавказ» колхоза председатела И. Д. Шелеста, «Ингушский» совхоза директора А. О. Гетагажева, республика Министрий Совета УКС начальника В. Н. Федотова, МалгIабикерча ремонтно-гIишлошъяра участка начальника Х. У. Паурбекова, коммунальни боахама управлене начальника Н. М. Аушева.

Торговлеи общественни кхачани массазарча комиссе балха отчета ладийгIар сесси.

Цул тIехьагIа организационни дош дийцар. Юртбоахама управлене начальникалла М. Х. Цуров чIоагIвир.

С. МАГОМАДОВ.

КЪАХЬЕГАМЦАРА БЕЗАМ СОВБАККХАРА

Пораяра кхерам бола ха дIалача хийцца еррига йомсий планташешка болх дIабоалаберза тха совхоза къахьегамхоша. Уж балхаш чакхдахара эша инвентарь, кхылар долаш за. Иштта, тIаьхача шерачул дуккха дикагIа тодаьй тракторащ. Iалашдаьд кIодарч, белаш, кулгалхйоаххорга, спецодракъаш, кхьдараш. ХIанз шпаллераш тоаеш ба комсаш лелаераш.

ЛоархIаме гIулакх да совхоза еррига участкашка болх беча наьха къахьегамцара безам совбаккхар. Цудухьа, бIаьсти кхаш-кара болаш деча механизаторашта лаьрхIа материальни моральни стимулаш белгалъьхар совхоза парткомеи болхлой комитетеи болхлоша. Иштта, дика къахьегарий балха опытах пенгаленна тIа лаьерга ,совхоза сийлен доска тIа цар суртш хьалтохаргда. ХIаьта хIара денна ен вIашта 6 дийнахь балха кормаш кхоачашьяьча сага ахчан премии лургья. Цу наьах лаьттан кIаллара 40 гектар йолча бешара комсий гаьнаш мукъаяьхачоа 15 сомн. 50 гектарах — 20 сомн. Цу мероприятеша наьха къахьегама басарле лакхъе тарло хулийтаргья, балха темпаш дикка чакхъергья.

А. ЧАСПИЕВ,
Наурски района Кирова цIерагIча колхоза керттера экономист.

КЕРДАДАРАШ

Укх сурта тIа шовна гу химкомбината № 130 йолча цеха Бухорина Ольга. Технически училище чаьх а яьккха 5 шу хьалха укхаза балха еана из. КIезига къахьегандар Ольгас шен балха говзал бокъонца караерзаяра, ХIинз 5-ча разрядах йолча аппаратчица кхы а кхо балха говзал карайерзайнй.

Балхах дика ка йозлача Ольгана коммунистически къахьегама ударник яха цIе еллеи цуна. Общественни вахаре а дика дакъа лоацу комсомолка. Ше болх беча цеха комсомольски организацеяна керте латт из.

О. Хутаева сурт.

ВЫСТАВКА ХЬАЕЛЛ КАРАБУЛАКЕ

1958 шера хьалхина бокъонца йола Карабулак, цу шера тиллинтай цо шийх мехкдаьттахой поселок яха шоллагIйола цIе, цу шера эттаела йоцаенний укхаза хьалхара мехкдаьтта кIажараш, цу шера дIадолладеннад цуьн таханара истори.

Йоккхий эргалонаш хиннай Карабулаке цу шийтта шера, йоьзаргIйоацача кьинай из моттиг, урегIъяхай дукха промышленни предприятеш - гиганташ, гIишлош, керда ьышкаш. Мицта белгальергьа, мицта дIахьоккаргьа уж эргалонаш нахага Ленина юбилей вазьеча деношка.

Из бехктокеме деккар шоешта хьатIаийцер техника цIен боллоша, цун заведующе Вершовский Георгий Михайловича. 4 стендах віашагIъяьла выставка кийчьеш ба уж хIинз. Цар тIа хургда Карабулаказ дола дерриге вахар, истори, карагIдьнине толамаш, хинна эргалонаш. Шен тайпара бIарча панорама а из. Цхьан стенда тIа электрически лампаша хьахьоккаргда цу шийтта шера Карабулак кьолеаш гIишлошьераша деър. Вокхар тIа кхыйола отраслеш хургья.

Къаьстта хаьха уйла тIайодеш хургья новаторийн рационализаторийн стенд. Йоккха моттиг дIалоацаргья цо. Укхаза хургья хебулакцаш шоеш хьа а еш производствана юкъейхньа тайп-тайпара установкаш, приборан, аппаратуш, механизмаш. Бокъонца шоаш йолча тайпара хургья царех дукхагIа ярш. Уж хьаеш, кхоаьтеш бовзаш хIана Назранерча «Электроинструмента» боллой. Шоай лоаланокошта ноехьостан цо диче баргбий уж.

Дукха за йоьцаш, вакз шеана моттиг ийтай, шоай экспонаташ кийчье ьяна ВДНХ-ара кхьхат а денад карабулакцашка. Цудухья дукхагIа уйла тIаьхьийта кийчьюцер на выстанка. Мехкарче дукхача мехкдаьттехоща йовзарга цхьайоле экспонаташ. ХIана хай мехке скважна мел тохача я аз енйцача Вершовский Георгий Михайловичс говзача кулгеша кхьаь топпера растюр кийчъю агрегат. Цун экспонат а кургья цу стендаьа хилийта перхIаче 53 экспоната юкъе.

Выставко хьахьоккаргда мишта дегIаяхад укхазарча мехкдаьттахой творчески хьекъал. Шен тайпера электрически лампеша сагача диаграмма дерде из гIулакх. Къаьст-къаьста хIера шера енна рационализаторски предложенеш хьа е хьокхаш лотапургья уж лампилгаш. Ерригаш е цу стенда тIа лотапургья 4348 лампилг. Из зал рацпредложенеш енай Карабулакарча мехкдаьттехоща 1958 шера денз. Церах производстване юкъа йихьай 3.277. Цар бенна экономически пайда — 7 769000 сом.

Цу рационализаторашта юкъе а ба шоай «чемпионеш», царех ва Вершовский Георгий Михайлович. Цо 140 рацпредложени еннай. Экономически пайде — 2.92000 сом. Электромонтажни цеха воккхагIволча инженера Кобелев Николай Митрафановича 100 еннай, цигарча механика Махинин Виктор Ивановича — 100, гIоразьинача бурувдеттарий мастера Катасонов Андрей Дмитриевич а 100-нега дIенахьчча.

Выставка хьеелларгья В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача деношка. Укхаза кийчдеш латт дикагIа болча производственний, рационизаторий, новаторий опыт тIайола брошюраш, чертежаш.

М. ЗАНГИЕВ

КЕРДА МАШИНАШ КХАЬЧАЙ

Укх деношка Назрь - ГIаргIай автоуправлене кхаьчай «УАЗ» 451-А яха керда илх такси. Цар хьалхашкара а тIехьашкара а чаргаш ведущи я. Къахьегамхой кьаьшташ кхаьчашдара дикиа новкъостал дерга цар. Цхьан такси чу итт сага Iоха моттиг я. Царех цхьаьараш Казеной-Iам кхача, ГаленчIоже, кхача воьнен районашка, экскурсашка нах кхувлаш хургья, хIаьта вежаш микрорайоне пассажираш кхувлаш хургья.

Бахача наьха кьаьшташ дикагIа кхоачашдара укх шера кхы а «Икарус» яха итт йоккха автобус кхоачаргья автоуправлене. 180 пассажира ваьрхIа я йорах хIарар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Совхоз-техникум

Ньесарен районерв хоэв юрт—Яндаре шей беркате хьаьна леьттаиш а тIехьа укхазарча юртбоахама технинума деллахьа ахай. Хувцаденнай цу учебни заведене цIи а — совхоз-техникум оал цох хIанз.

Дукха ха йоццаш Яндаре бахача нахаца дагабьаьлер техникума кулгалхой. Юртарча клубе віашагI а кийтта цар дийцар болх тоабера, лаьттан дикагIа пайде эцара де дезарех. Юрта культура ЦIен берий лолеши хьалъа дош делар совхоза-техникума кулгалхоша.

Яндаречча механизатораша, хьайбаш лелаерача техникума кулгалхошта дош делар бокхаме экономина айира низ ца кхебеш къахьега.

— Сена дике дова укхазара аьтташ, — ьалар хьалхара леакъача механизатора Ю. Хамхоева. Укх юбилейни шера вазха дIахойтаргда цо тIаро мел бормат чуда йоиш я.

М. КАРАЕВ.

ЮБИЛЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Урус - Мартана района культура учрежденей балха кертера дакъа ленински тематика я хIанз. Цар пропаганда ю ленински теоретически тIехьаленна, баьча вахарах, цун революционни балхах дувц.

ДIадахача 1969 шера районни культура Шеношкеи клубашкеи хилар 140 тематически сайре. Цига дакъа лаьцар 13600 саго. Художественни самодеятельноста коллективаш оттадьча 158 концертага, спектаклага хьежар 32 эзар саг.

Цул совгIа ерригача культура учрежденешка хьайир тайп-тайпара фотовыставкаш, стендаш. В. И. Ленина вахарах балхах хетадаь плакаташ.

Тоъал боккха болх бир самодеятельни искусство дегIайоалаяра, В. И. Ленина 100 шу дизара хетадьча районни а республикански а художественни самодеятельноста хьажарашка района коллективашка доагIача тайпара дакъа лаьцийтара.

Цу балха итогаш йир Республикански художественни самодеятельноста хьажаро. Тха района коллектива шоллагIа моттиг яьккхар. ХIаьта хаддара коллектив лауреат хилар I-ча степеня диплом а йоаккхаш. Из толам баккхара дика къахьийгар художественни самодеятельноста ерригача жанрашка дакъа лоацаш хиннача Гойтински культура ЦIен (директор Ш. Мадаров), Грушовски клуба (зав. С. Эльсенукаев), иштта кхыйолча коллективаша.

Тха художественни самодеятельности халхара коллективи ца хулаш юрт яц районе. Иштта ансамбль концерташ уттадеш Шалински, Назрановски, Ачхой-Мартана районашка а хиннай.

ХIанз кхашка балаш дIадолалуча хина районе 5 агитбригада віашагIъеллай. Уж каст-каста кхашка, фермашка хургья. Концерташ спектаклаш уттадаь Iаш уж. Цар балха юкъе йоагIа кердача юртбоаха знанешта пропаганда яр, социалистически яхье хьалха латтарий опыт шерра дIайоаржаелга.

14 библиотека я районе книжни фонд 90 эзар экземпляр а йолаш. ТIехьарча хана цу библиотекаша 30 книжкаш дешарий конференцеш яьй. Уж хилар Н. К. Крупскаяс язданчу «Ленинах дагадоагIараш» яхача книжках М. Мамакаев, И. Базоркина, Р. Ахматовай произведенех. Иштта дIайихьай 30 совгIа литературин сайренаш, 200 книжни выставкаш цхьаяраш. Ер дакъа лоацаш вай республика яздархой а болаш. Каст-каста библиотекашка кердача книжкий обзораш хух, тематически беседаш я.

Района ерригача библиотекаш дакъа лоацаш я В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетадаьча Ерригсоюзни библиотекай общественни хьажарген республикански массови библиотекай болх дикагIа віаштIехьбаккхара хетаьча социалистически хьа юкъе.

Библиотекаш йолалоша иштта гIо ду производственни участкашка а полевой станашка а. ЦIе уголкашта оформлени яра, «Молнеш» арзелара.

Районни культуре учрежденеи болх кхоачамбоацараш доааш ба вьлча кийса хургаш. Культура учрежденеш йоагIача бесса юрте дIахьош болча массово-политически балха центраш а хила дIаэттаяц. Иштта лелара бе къоначча тIезьенни клетем баьара беш бола болх а керда обрядаш вахаре юкьеккувлар я. Районни культура отдело, культура Шено, библиотеко доагIача бесса методически гIо дац юртарча клубашта, библиотекашта.

Массехь шу да, Шелажи, Алхазурово, Комсомольское ялача юрташка гIишлошьераш клубаш хьалъаь ца боала. ЧIоагIа ремонт эшаш я Таиги-чу, Гехи-чу, Рошни-чу яхача юрташка клубаш. Пхе юртара библиотекаш балача нахатара аренда яйнача къаьнача, тишача цIеношка боах беш я.

Иштта тоъаш яц квалифицированни кадраш. Шоаттаьча кхоъ клубий а библиотекий а болалочоа юкъе цхьа саI вац лаккхера образовани йолаш, 9 саг мара вац юкъера специальни йолаш, 13 — юкъера образовани йолаш ва.

Уж кхоачамбоацараш хаьовай яйссой а района культура болхлоша шоай низ кхоберган В. И. Ленин ваь 100 шу дизара дисийлаьца дездар.

Л. ГАДАЕВ,
Урус - Мартана района культура отдела заведующи.

ЦХЬАЬКХА А ЛЕНИНСКИ ЦIА

Укх деношка дукха нах гулбеннабар Гудермесски педагогически училище. Ленински ЦIа хьаделлаш торжественни сайре хилар укхаза. Из хьаделлара кийче еш дукха материалаш гулйир дешархоша. Цу гIулакха Москва, Ленинграде, Ульяновске, Волгограде баха хилар уж. Цигара еро дукха материалаш, суртеш.

Хаза кийчдьа дешархоша Ленински ЦIа. Ше-шоай разделашка дIа-хьа йиййьй ерригаш а экспонаташ, масала, «Бéрча берийн кьоначча хенарех шераш», «Ленин — бахьнан социалистически пачхахьалике хьакхеллари», «Ильича вахара тIехьара шераш», «Ленини вай вахни», кхыяраш.

Ильича оаз дIаязьаь граммпластинка а я Ленински цIергIа. Музей хьайиллача дийнахь гулвеннача 500 саьгIча сага хезар Ленина оаз.

С. МАГОМАДОВ.

СПОРТ

Доллахарча городера Орджоникидзера вайнига хьоашалIа баьхкабар кьона баскетболисташ. Грознера берий спортивни школа спортсменашца шин дийнахь ловзаш хилар уж. КIайкашта юкъе хотбаьлар вай баскетболисташ. ЙиIнгашта юкъе котало хьаьшашка кхаьчар.

Сурта тIа: ловзача хана.

О. Смеркалова сурт.

ЕЙГА АТЛЕТИКА

РСФСР хьалхале яккхара город Туле хиннача яйгачь атлетика яьллачк дакъа лоацаш хилар Нохч-ГIалгIайчен спортсменаш а. ТIехдика хьокхаман тийтар цига вай спортсменка Шихуцкая Олга. 100 метр удаи 1 минути 0.5 секундаш, хIаьта 800 метр удаш 2 минути 21 секунди маре ха йоачирир цо. Хьалхара моттиг яьккхар Шихуцкаяс.

Яхьай призераш хилар грозненаш Г. Агацовай, А. Шемякин. Командан зачетах вай спортсменаша бархIлагIа моттиг яьккхар.

О. СМЕРКАЛОВ.

РЕВОЛЮЦИОННИ ФРАНЦЕ ДЕНАЛЕ ГIУЛАКХАШ

ФКП Политбюро член вокхкъост Жак Дюкло, АПН собственни корреспондент Ю. Бовкарен Париже тIа а яйца, дукха ха йоацаш чакхьяьннача Французски коммунистически парте XIX-ча съездах лаьца по дьеча хаттарашта жоп тийлар.

Хаттар: Съезда керттера декхар мишта віаштIехьдоаккхалургдар Хьога?

Жоп: Лоаша вIтча, 1967 шера январе хиннача XVIII-ча съездал тIехьагIарча юкъагIа парте балча балха итогаш е а укх гаргарча шерашка парте бергболча балха перспективаш белгалъе а езаш яр из. Оаха чIоагIа уйла тIадхийтар хIанзарча Франце классови низий анализ яра. Из деиза заргдовцаш дар Iилман-культурни революци хулча тхо дIакхача доаххача кердаче хьалашна болхлой класса къовсама нийса лостаж билар духьа. Белгалдаьккха ала безам ба са — бокъонна дIаккхача доахкача, кхы тIех а доацаш.

Цу хьалашка хари долча хIамаш тIа уйла цоц цхьаболча буржуазни идеологии социализма псевдотеоретикийн. Цар йоах, масала, болхлой класс хьалха шей хиннача тайпара бокха лоархIам болаш яц производства процессе, хIаьта долче, социализм бахьан долаш къовсам лоаттабеча низашта юкъе а. Съезда оаха дог теша а деш дIахьеккар, болхлой класс дукхалга диллача кIезиг ца яларал совгIа, кхы тIа а ондаюлаш хилар, цо шей лоархIам производстве а революционни боламе а бийбаьэ хилар. Бакъда, хIана сихха ондаьва болхлошна хадданза бувзам а лоаттабеш, аз бахьан долаш хьаштаи віашi гаргадолхаш йола керда социальни группаш. Деш дола къамаьл керттерча деьке юкъарчал доацаш производстве дакъа лоацаш болча инженерех, техникех да. Цхьабакъда!

Из чIоагIа лоархIаме «цхьабакъда» да! Тхо юкъедолхаш хIанзарча хьалашка революциони болама деш дола кулгал интеллигенце, вешта ма дарра аьлча кагийча буржуазе бе диха деза вьвна хеташ болча гIайгIатеоретикий гIалата. Цу теоретикаша бIарча цхьа хIама санна лоархI интеллигенци, бокъонца маьарра аьлча из цхьан тайпара йоацашехьа а, производстванара цуй гIулакхаш бе-бе доллашехьа а, цун вахара хьадаш а бе-бе доллашехьа а. Цунна юкъе я промышленносте керттера моттигаш кара йола элементаш, цу даькъе инженераш а, хIаьта цар хьашташ буржуазе хьашташ паIаш да.

Белгалдаьккха ях аз, хьакъална болх беш болча болхлоех доккхагIйола дакъа монополеша дуьзаш IIткъаш, цар эксплуатаци еш да, хIаьта цунах латт болхлой класса уж гергабахара йола объективни лара. Кхы мел дар дIадаьлча уж социальни доакъош терлал ца деш Iе хьаштдаш пролетариата. Съезде оаха къовсам болаш дIаккхайкалир: болхлой классеи интеллигенцех цхьоагIо кхийта гIерташ ба коммунисташ.

Ше хьаьннача социальни моттига дьаьча Францера интеллигенци — кагий буржуазни дакъа да. Из доал деча класса пачIоагахьарда идеологически влиянена віаi леда, цхьабакъда, цу цхьан хана вай пролетарски идеологи дIагIаьзаш а да из. Цу шин идеологе кьовсам латт мехка. ХIаьта из хIама хьакъална кхаьбегаи болхлой санхетам чу дукаш а да. Интеллигенцена цхьоагIо из хьача ярiйоацилга белгал а даькка. съездо иштта дагавоххийтар тха традиционни цхьоагIонхо — ахархо. Цу дерригана бахьанаш тIа гIолла тхо ходамболлаш духьал-даьлар Гаридо дегIайоалаяьча «исторически блокъа» концепцена. Болхлой класс цунна юкъе цо ма ярра йоацаш ий дIайовл, хIаьта болаи деш дола кулгал интеллигенцi лоархIалуш йолча кагийча буржуазега дола.

Белгалдаьккха деза, Роже Гародие шей программа тезисашта духьаллаьккхача хаина цар проект юкъа йолаенна хилар. Из иштта пчейкашка а йийцай. Коммунисташа массане а цхьатарра къоабал ца еш йитай из. 19 эзар совгIа йолча ячейках из къоабаль ьярш пхиъ е илх ячейка мара ян. Гародена хетар харцахьа лархIаро шин болхашгIа хилийтар дискусси, хIана вьлча тха парти нийсача наькъа тIара яккха гIертараш юхатоха безаш бар.

Цу тайнпара, тха стратегии тектикен цхьан кота тIа яьккхар съездо. Хувцо ца лут дус стратегически міIан — капиталистически монополей довла хIама тохаргIйолаш социалистически общество дIайолаяларга юхьиг а хиина дIаоттаргIйолаш йола хьалха латтача демократе строй оттаелга. Тактика — болхлойи демократически низийи шерра цхьоагIо. Цунах латт XIX-ча съезда лоархIам, цагахь санна ерригa оагIаш чулоацаш дийцача.

Хаттар: Сенца белгалйоалаш яр XIX-гIа съезд?

Жоп: Аз-м белгалагIа йолаш яш оагIув къоастаергьар. Эггара хьалха, из яр чIоагIа, низ болаш йола, кьона съезд. Цун балха юкъе дакъа лоацаш бар болхлойи интеллигенце викалаши, ахархой а гIулакхера нах а, кхалнах, кагийрхой. Из яр революционни Франце дийна образ. Дискусси паргIатта йора съезде, хIаьта цудухьа къаьстта маьхе да цуй ерригa решенеши документани массава цхьатарра рaьза а долаш гIаэцар. Шоашта хетачох съезде гучадала дезаш дIана барт віашагIа ба кхетача дешинца дувзаденна цхьан хIаманга сатувсаш бар тха моастагIий. Коммунисташа йоайир цар из догдеахийла. Тха мугIарий цхьоагIо — из дар съездо хьахьеккар. ХIаьта цун Iальмате боккха лоархIам кунах а латт.

Цун вож оагIув — берригача балхацера хьагуш хиина пролетарски интернационализма уйла. Съезде ера нежарашха йолча партей 65 делегаци. Цул совгIа 27-не моарша а лейтар. Вежаращц йолча партей викальшка дег гIаро чIоагIо моаршал делар съездо, къьестта чIоагIа шин делегаце а луш: Ленина партен дунен тIа эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхени викалашка а вьетнамски а новкъостишка а.

Вьетнамаш тхо, французаш, дувзадолийт вежарашха йолча солидарносто, колониализманеи империализманеи духьала цхьана лоаттабеча къовсама традицеша. Уж бувзамаш бокъонна долаш хилар хьахьокх, ма дарра аьлча. Французски коммунистически парти віашагIъелларех цаI хиннача Хо Ши Мина цIеро. Тхо шаккхе а III-ча Интернационала тIехьа лаьттарий Комитета член вар. Оаха цхьана къовсам лоаттабора коммунистий ленински цхьоагIонах дIаккхар духьа. Цу тайпара, цхьоагIон интернационализми — уж а XIX-ча съезда белгалагIа йола шин оагIув.

Хаттар: Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама болча ФКП XIX-ча съезда лоархIама мишта мах бу Iа?

Жоп: Съезд тIайолаллале хьалхагIа буржуазни кепайоазано хабараш арадоахар тха парте юкъмоттиг «віаштIехьа ца хиларах», цо лоаш латт яхаш йолча «ахрча халонех». ХIаьта селлала дукха делегаца съезде кхкар, ня цхьадолча даькъе, мел аьлча а, ФКП-е доллар фуд, бокъонца долаш дола гIулакхаш миштах хар дезаш новкъостий хиларца кхетаду из. Бакъдар аьлча, тха парти ункхиIелен низ болаши шоашта бIаргагор дезар шерча массанена а. Цудухьа сона хет, уж Францера дIайолхача хана французски коммунисташ Iилмана социализма позицеш тIа чIоагIчен гIолла баргбоацаши латтеш хиларах, шоай халкъа хьаштаяйта уж тешаме хилар пролетарски интернационализма принципашта тешаме хиларца цхьана тардеш хиларах дог тийша хиннаб вьйно. Съезде IоййIшача докладаш тIен къоабальеъ тIанйцача тезисашкен оаха бьелгалдоахар болхлойн коммунистически болама цхьоагIо чIоагIъяр лоархIаме долга. Цунна юкъе дакъа лоацаш я дунен тIарча деррига мехкашкара ярш хIана цу дьена йола партеш, хIаьта цу низ болча болама из яле а е кхы яле а йолча эггарашка нийсдала тарлу хьадача проблемашца лелабеча бе-беча наькъацI дувзаденна барт віашагIа ца кхеташ дола дешаш. Цхьабакъда, барт віашагIа ца кхеташ дола уж дешаш хиина гIийслуш мара дац, хIаьта цудухьа цар цхьана а тайпара толхае еза вай мугIарий цхьоагIо, халча оттабе безан юкъарча моастагIчоа — империализмана духьала вай цхьана лоаттабу къовсам. Дукхьал из бахьан долаш бекхе бир оаха шоай гIулакхашца вай мугIарий цхьоагIо телхаеш бола КПК кулгалхой, хIаьта цунна пхьена дIаккхайкадир Китаера гIулакхаш хувцадаргa доглоахаш тхоаш хилар.

Хаттар: Миштай революционни къовсама перспективаш тIехьа тIайоагIача ханах хургда аьнна Хьона хетараш?

Жоп: ТIехьа тIайоагIача хина хургдар фул хе лала да. Цхьабакъда, нигахь санна событеш дегIаахара юкъарча логтикаа лувце, аз аргдар укх тайпара да: віашдухьаленаше тоIаяь йоалл капитализм, хIаьта уж къоастие низ кхоачаргболаш из а яц. Дукха хIамаш да вийх цун противникех, цхьан бартана гIулакхаш чакхдаха вай віаштIехьдаларах тийша. Нагахь санна капитализм дукхача мехкашка, цу даькъе Франце а тIехьа чIана а доал деш иле а, цун мIаIан да къахьегамхоех тоъал доккха дакъа а кхьметтел болхлой классах цхьадола дакъа а хIана а буржуазни идеологе мукъатIа даха хилар. Цудухьа хIана къаьстта боккхача лоархIаме ба идеологически къовсам.

Дукха ха йоацаш Франце къаман оборона министраца Мишель Дебреца телевизионни дискусси еча дакъа лоацаш хиннав со. ДIа-юха деча цу къамаьлашна аз йоалагIир опрос ярах хьахинна даннех. Цу опросе юкъе дакъа лоацарашта тIадожалаь. дар цар укх хаттара жоп лулга: шоай бизнеса хьашташ капиталисташа къаман хьаштел лаккагIа лоаттаду аьнна детий шоана. Из бакъдеш жоп делар хаттар даьчарех 73 проценто.

Тамашийча хIамаш нийслу. Дукхача французски харжархоша голлисташта тIехьа голосовани ю, хIаьта цу цхьан хана царех дукха а дукхагIа бараш бехке ю буржуази. Цунах кхетадеш да. дукхачарна хIанз а буржуазни правительства политикаиен капиталистий хьашташтех юкъара йоийм бIаргагуш ца хилар. Дукхьал цо бокъонна хьахьокх наха юкъе хаддаза хьехама идеологически болх баха барг ца хилар.

Оаха тхоашкахьа баха безаш бола хьаькъалера нах хIана а дукха ба. ХIанз а дукха да оаха кхетам чу доаладе дезаш дола кортош а.

(АПН)

Доьзал дезьара

КОММУНА БАЙРАКХ

1871 шера 18 марта пролетариата бе дехад Парижера Iаьдал. Адамий исторе чухь эггара хьалхара пролетарски революце хьаь болхлой класса революционни правительство а хиина дIаэттай Парижски Коммуна. Пролетариата цIерагIа юкхьанца Iаьдал леладир Къаман гварде Центральни Комитето.

Парижски Коммуна дIаэттача хьалхарча дийнахь деш чIоагIа а дохдамболлаш, а гучадувла даьлар цун классови мIаьн, пролетариата диктатура из хиларах тарра. Революци йоллачача хрил йохаьча къаьноргча буржуазни пачхахьалкхен аппарата меттел віашагIъеллар пачхахьалкхен аппарат.

Парижски Коммуна шей балха тIа кор гIортола яй шийла тIехьарча наххх. Iальмате дукха хьахулаш хиннача профсоюзни организацеих, болхлой клубех, кхоланахьа организацеех. Цо чаккхьаьккхар къахьегамхой вахара хьалаш тоаделга юкъарчал доацаш віаштIехьдаккхаран капиталистически эксплуатацеех уж цIенбаь мукъабоахилга кхоачашдаран тIаерзаь массех социально - экономически мероприяти.

Париже хинна пролетарски революци деррига мехкий къахьегамхой вошалгех дерригача кхаькъашта юкъерча машартен кхача гIерташ хиина кIоаргга интернационални болам хиннаб.

Пролетариата сийлахь бокхийча бахчашен хьехархошец К. Маркса, Ф. Энгельса, В. И. Ленина тIех хьакьале хьахьекхаб пролетариата диктатура духхьашхара форма хиннача Парижски Коммуна лоархIам. Керда общество оттаргхилйрах боле хоам хилар цунах, из яр пролетариата диктатура юкхьанпара опыт, керда тайпа паччахьалкхе, Советски Iаьдала прообраз, Коммуна исторически хьокхамо мах бахь веггоацаш доккха гIулакх дир болалой классе дунен халкъашта юкъарча болама а социалистически паччахьалкхе хьаярца кхоачаш хиннеш керда общество — коммунизм хьаьярга бода некъ дерригача адамашта хьабиллаи йолча Россерча котало кхьаш ена пролетарски революцена а.

Парижски Коммуна Iальмате чIоагIа кхиинн яьй марксистско-ленински теория дегIаяра, пролетарски революцех, пролетариата диктатурах пролетарски парте тактиках болча хьехама Коммуна нийшай, цхьабакъда, цун турпалча кьовсамхой сийлахь гIулакхаш дерригача дунен тIарча пролетарията даим дег чу лоаттаду. 18 марта ди хIара шера белгалдоах Советий Мехкен социалистически мехкашкен Парижски Коммуна ди санна. ХIара шера май бетта тIеххьарча кIирандийнахь ерригга къаьбега Париж сийдешIаьрж делле йола Коммуна лораеш лаьттача юкхе бисвраьшта телаш техача Пер-Лашез кашмашкхочча коммунарий Пенга.

ТIагIертараш юхатохар

КАИР, 17 март. (ТАСС). Суэцки канала районе египетски бIум попиешта селхан хIаьа така гIертар карайлски авиаци.

МЕН агентства дIайоаржайьча ОАР-а геражашарча инзий вихала хаьавлене тIа йоах. Із тескъийга кхьачача хане израильски самолетий кхьа группа — ерригаш 12 машина — ОАР-а фогара тоаьнаш хоала а зь цченай город Порт-Саида къулбехьенгахьарча райоце а хIаьта иштта городий Эль Кантараи Исмаилини районашка а. Суэцки канала къилбаседенгахьарчен центральни секторашка. Доалол сехьа яьнна самолеташ египетски истребительашта цу сахьате гучаьйлар. нарца дов деш царех цаI чуйтар. Юхебиса фегара пираташ дIа-юха байддаб. Ерригга египетски самолеташ шоай базашка маьрша юхакхьай.

Израильски рейд бахьан доьлаш цхьан египетски салтечоа чев хиннай.

ООН-е дIадоаржадаьд

НЬЮ-ЙОРК, 17 март (ТАСС). ООН-ерча СССР представительства ВіашагIкхийттача Къамий Организацие дIадоаржадир СССР Министрий Совета Председателя А. Н. Косыгина США президента Р. Никсонага Лаосерча хьала, цу дуьзаденна дахьийта письмо.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллех Грозненна хувцалуш морхаш а йолаш. Делкьал тIехьагIа лаьгIо догIа а долаш, малхбузехьара а дIаьцва Кьилбаседа малхбузехьара а гетгаре чIоагIа мух а хьакхаш ха хила а фогара температура республике гIоллие 12—17, Грозне 14—16 градус йовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буса морхаш а йолаш юкь-юкъе екъан а хулаш. 20-ча марта цхьанкхайолча моттигашка доги а даделлаш, 21-ча марта лаьгIо йовчан а йолаш, малхбузехьара а кьилбаседа малхбузехьара а гIийло, гIойхьача бораме мух а хьакхаш ха хила а фогара температура бийсашка 3 градус йовхалгара 2 градус шелагIа кхоачашица деношка 4—9 градус йовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО:
19 март

6.30 — «Юрта Iуйре» (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.27 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.20 — Кинофильмашкара эшараш. 8.46 — Фашистски Германи эшаь 25 шу дизарга. Цхьан чеваре хиннача доттагIех дола дувцар. 9.00 — Москва. 16.00 — «Кьона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Юрта баххама къахьегамхошта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Дешархошта. «Маймалаш» яха фильм (нохчий меттала доакх). 18.20 — Телевизионни кепадарш (нохчий, эрсий меттала). 19.45 — Технически информаце нестаин. 19.05 — Документальни фильм. 19.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.00 — Шоана, берам. 20.10 — АьбIаьшера летопись. «1930-гIа шуа». 21.05 — «Iойлаш лаття гIоаь» яха художественни фильм.

РАДИО:
20 март

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.27 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.20 — Бабаджанова иллеш. 8.45 — «Кьона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Республика чуьрча гIулакхий министерства художественни самодеятельноста клуба хоакъалхой концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Нохч-ГIалгIай радион телевиденин инструментальни ансамбла концерт. 17.30 — «Ленински ширшьагIа дола дай» (эрсий меттала). 17.45 — «Грознефтан байракха тIа — Ленина орден» яха беседа (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Берашта фильм. 18.30 — Ленински къахьегама вахте (гIалгIай меттала). 18.50 — Телевизионни кепадарш (нохчий, эрсий меттала). 19.00 — Хоамаш. 19.05 — Медицинен хара парбаш лелаьара (нохчий меттала). 19.20 — Документальни фильм. 20.00 — Шоана, берамаш. 20.15 — «КIий ровльа» яха художественни фильм. 21.30 — Хоккейх йола дунен чемпионат. СССР — Швеци. Швецера передача. Перерывех — кердадараш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; бахьткхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамийи письмойи отделий—3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ04125. Заказ № 1706